

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 3 (No. 3).

Chicago, Marc, 1906

Leto I. (Vol. I.)

Od blizo in daleč.

— Na otoku Porto Rico, ki je nekak privesek velike ameriške republike, je višje sodišče naročilo voditeljem strokovnih organizacij, naj podučijo vse člane, da svobodo, katero jim je podelila velika ameriška republika, ni razumiti tako, kakor da bi bile odstranjene vse postavne omejitve, temveč vprav nasprotno, kajti zakon jamči varstvo imetka in šteti podjetnika napram žuganju, pretenju in nepoklicane mu vmešavanju.

Konečno se še povdarja, da so voditelji osebno odgovorni za vse prestopke članov.

To je precej močan tobak! Marsikdo se tolaži, da se to ni zvršilo direktno v ameriški republiki, pač pa njenem privesku. Ali to kar se je danes zvršilo na Porto Rico, to lahko doživimo jutri v ameriški republiki, ako se delavci ne bodo postavili v bran napram izkoriščanju sodišč po kapitalistih.

— V Pozsonysu, nekem madžarskem mestecu so mestni očetje določili tak poselski red, da bi človek mislil, da je to mestce kje sredi Turčije. V tem famoznem poselskem neredu se zahteva, da morajo žveti posli pod strogim policijskim nadzorstvom v posebno določenem delu mesta, da morajo biti zdravniško preiskani, v slučaju daljše brezposelnosti se jih pa lahko zapre, ali pa odgonskim potom izžene. Ta infamni poselski red pa ne velja le za služkinje, ampak tudi za tvorniške delavke.

Tako nesramno je meščanstvo le redkokodaj nastopilo napram delavcem. Kaj takega je sploh le mogoče na Ogrskem, kjer šovinističnih fraz pijavce meščanstvo misli, da ima neomejeno moč v svojih rokah.

Mi upamo, da se bodo ogrski delavci temu turškemu feršanu s tako silo uprli, da ne bodo nikdar več skominjali to mestnih očetov po izdaji takih podlih poselskih redov. Ako tega ne store, pač družega niso vredni kakor bre-suženjskih verig in okov.

— V sveti Rusiji so kmetje verjeli pravljici, da je car za razdelitev zemljišče mej kmeti in da so proti ti razdelitvi le veleposestniki in birokratje. Vsled te pravljice so tudi kmetje ves svoj žolč razlili na veleposestnike in birokrate ne pa na osrednjo vlado.

Ali očka, car je poskrbel s svojimi kozaki, da so se tudi ruski muškarci odprle oči, da spoznava in uvideva, da vse zlo prihaja le od osrednje vlade.

— Dne 15. febr. t. l. je poročal brzovaj o petih večjih nezdah na ameriških železnicah, vsled katerih je bilo več ljudi vbitih in težko poškodovanih. Vzlic tem umorom na debelo se pa niti enemu lastniku železnice — pravemu provzročitelju umorov ne bo de las skrivil na glavi. Čemu pa živi-

mo v pravno urejeno državi, kjer se le male tatove obeša, velikim pa deli nagrade???

— Pravi vzor državnega pravdnika je državni pravdnik Jerome v New Yorku, katerega dolži poslanec W. N. Amory iz New Yorka, da je pomagal s krivnimi prisegami in podkupovanjem priče in sodnikov, železniški družbi "Metropolitan" do več milijonov. Omenjeni poslanec trdi, da je bil državni pravdnik direktno v službi magnatov Belmonta in Ryana.

Mi se temu prav nič ne čudimo. Saj današnja človeška družba bazira na umorih, ropih in tatvinah. Čemu bi torej ne kradli tudi taki ljudje, ki so navadno strah roparjem in mordcem? Ako se hoče odstraniti umore, rope in tatvine, potem je treba v prvi vrsti zmašiti današnji gospodarski red, ki je oče vseh hudodelstev.

— Nemški meščanski časniki poročajo dan za dnevom o slavni hunskih zmagah nad vbojnimi črnci v Afriki. Sedaj pa poroča brzovaj, da so črnci potolkli docela patroljo nemških vojakov, katere je vsegamožni Vilče poslal v Afriko ropat in morit. Kakor se plačuje, tako se vračuje!

— "Nekateri ljudje imajo posebno srečo," tako piše monarkovska "Jugend".

"Princezinja Eua Batenberška je naznanila papežu, da hoče prestopiti h katoliški veri. Vprav sedaj jo je doletela božja milost, da je uvdela, da je žvela v krivi veri, da je katolicizem edina zveličavna cerkev. To spoznanje je na njo vplivalo s tako silo, da je svoje prepričanje takoj pokazala dejansko. Le čuden — navaden slučaj je, da je v nji z nebesko ljubeznijo oživela tudi posvetna. Vprav sreča za njo je, da je njeni izvoljenec tudi katolik. Kako bi se stvar završila, ako bi se z ljubeznijo do španskega kralja Alfonza rodilo zajedno v nji prepričanje, da je edina prava vera židovska, ali če bi s katolicizmom zajedno v njej zaplamtela ljubezen do kaknega židovskega mladunca? Kakšni dvomi bi razburjali njeno dušo? Kdo ve, če bi bila potem ljubezen imela tako silno moč. Ah, nekateri ljudje so pač srečni!"

Nepotrebno je ti čvrstni satiri še priložiti kakšno besedo. Narod mora živeti v veri, v kateri je vzrastel. Ali knežje hčere smejo menjati vero, kakor navadni človek umazano srajejo, ako jim je to v korist pri možitvi.

— Trierski škof je naznanil vsem vemim ovčicam, da je papež v nekem osebnem pogovoru njemu rekel, da obsoja vse časnike, ki pišejo za medkrišćansko delavsko organizacijo, ki ne vstopajo za edino katoliške delavske organizacije. Temu se pametna delavec le smeji, ker vé, da se bliža dan, ko papež ne bo imel nič ziniti o strokovnih društvih, ker bodo člani strokovnih društev sami temeljito pometli z vsemi verskimi bajkami. Ta čas bo prišel, če je to "svetemu očetu" všeč ali ne, ako se hočejo delavci osvoboditi moderne kapitalistične sužnosti.

— Mestnega zastopnika in urednika nemškega socialističnega lista "Volksmacht", sodr. Loebe je sodišče obsodilo v enoletno ječo, ker je "hujskal" delavce proti tri razredni volilni pravici. Res, grozno hudodelstvo! V obravnavi se je dognalo, da nemški kancelar Buelow in njegov hišnik volita v enem in istem razredu; ministri pač volijo vsi v tretjem razredu, mejtem ko lastniki bordelov volijo v prvem razredu.

Ker je sodr. Loebe toraj hujskal ministre proti lastnikom bordelov in naobratno, mora za eno leto v ječo. Človek bi se smejal, če ne bi bila gola resnica. Ali kaj čemo? Mi živimo v kapitalistični človeški družbi in če je treba obsoditi socialisto, je tudi najbolj umazani dokaz dober.

— V državi Kansas, kjer je John Brown, agitator za osvoboditev zamorcev imel svoje dni največjo zaslonbo, se dandanes vprav kruto praganja zamorec. Še le pred kratkim je višje sodišče priznalo zakon za ustaven, ki določa za zamorske otroke posebno šole. Sedaj je pa pred istim sodiščem drug slučaj, v katerem se gre, če sme šolska oblast v Coffeyville-u prepovedati šolski obisk zamorskim otrokom v takih šolah, katere obiskujejo le belopolni otroci.

Ako bode tudi ta afera končala proti zamorecem, potem bode ti obe rasi ločeni v javnih šolah v ti državi. Nedkaj zamorecem prijazna država Kansas, lahko dandanes prizna odprto, da stoji na isti stopinji, kakor nekdanje suženjske države. Pač tudi napredek.

— Obče znano je, da imajo nekateri močje tako rogovje, ki je doseglo svetovni klic. K tem možem lahko pristevamo tudi saksanskega kralja, ki je dobil na razstavi rogovja v Berlinu drugo darilo. Ta dogodek je obudil v občinstvu obilo smeha, ker menda na svetu ni človeka, ki bi saksanskega kralja zavidal zavoljo njegovega rogovja! O, Lajza!!

— V Berlinu je poščica idiotov organiziranih v nekakšni "Zvez" katoliških društev, katere so duhovniški z raznimi umazaniami sredstvi zvalili v to organizacijo. Ta organizacija ima le ta namen, da nje člani uživajo sardove, katere so pripravili socialistično organizirani delavci.

— Neki pariški katoliški listič, ki se ogreva za monarhistično državo, je pisal po izvolitvi predsednika: "Novi predsednik, ki ni nič drugega kot predsednik ene stranke, bode le tam našel posluh in pokorščino, kjer mu bode do tega pripomoglo orožništvo. Za premazanege je vendar zadoščeno, ako sme nevednega načelnika države, katerega mu je vsilila sila, zaničevati."

— V Berlinu je poščica idiotov organiziranih v nekakšni "Zvez" katoliških društev, katere so duhovniški z raznimi umazaniami sredstvi zvalili v to organizacijo. Ta organizacija ima le ta namen, da nje člani uživajo sardove, katere so pripravili socialistično organizirani delavci.

— Neki pariški katoliški listič, ki se ogreva za monarhistično državo, je pisal po izvolitvi predsednika: "Novi predsednik, ki ni nič drugega kot predsednik ene stranke, bode le tam našel posluh in pokorščino, kjer mu bode do tega pripomoglo orožništvo. Za premazanege je vendar zadoščeno, ako sme nevednega načelnika države, katerega mu je vsilila sila, zaničevati."

— Neki pariški katoliški listič, ki se ogreva za monarhistično državo, je pisal po izvolitvi predsednika: "Novi predsednik, ki ni nič drugega kot predsednik ene stranke, bode le tam našel posluh in pokorščino, kjer mu bode do tega pripomoglo orožništvo. Za premazanege je vendar zadoščeno, ako sme nevednega načelnika države, katerega mu je vsilila sila, zaničevati."

Ako bi tako pisal kak list o kakem kralju, ali cesarju, ki se vnema za ljudovlado, potem bi ti klerikalni lističi klicali hudčca in briča na pomoč proti veleizdajalcem.

— Zonet eden! "Prečastiti" pastor, gospod G. H. Simmons, ki je zvršil samomor, da se je izognil ječi radi protinaravnih zločinov, je mnogo malih posestnikov spravil na beraško palico.

"Peoples Savings bank" je ustavila zplačevanje in je popolnoma bankrotirala. "Prečastiti" gospod pastor je bil predsednik imenovanemu bančnemu zavodu, poleg je pa bil tudi znamenit meščanski politikar. Toraj pravi steber današnje trile družbe. —

— Rockefellerjev maneuver. Delniška družba "Standard Oil Co.", koje duša je znani Rockefeller, je sklenila zvišati delniški kapital od enega na 6 milijonov dolarjev, da bi vplivala pomirovalno na ljudstvo. Delnice se bodo razpečale po malih mestih in sicer tako, da prejšnji delničarji ne bodo trpeli škode.

— Krščanstvo in komunizem. Skoraj najhujše, kar znajo klerikalci očistiti socialnim demokratom, je "komunizem", to se pravi zahteva, naj bi bilo vse splošna last. Kolektivizem, splošna last zemljišča, proizvajalnih sredstev in javnih naprav, je sicer nekaj drugega, kakor stari komunizem. Ali vsekakor je zanimivo vedeti, kako so se izražali znameniti krščani o bogastvu posameznikov. Glasoviti rimsko-katoliški pridigar Bossuet, ki je bil v času Ljudovita XIV. na francoskem vzhajevalce prostolonaslednika ter je pozneje postal škof in državni svetovalec, je dejal na prižnici: "Godnjanje revežev je pravično. Zakaj taka neenakost v življenjskih razmerah? Vsi so stvarjeni iz ene snovi; ni torej sredstva, s katerim bi se dala opravičiti neenakost, razven ako bi se reklo, da je Bog pripovobil siromake bogatim, da dobe svoje potrebščine od njih obilnosti, kakor pravi Pavel v drugem pismu "Korinčanom". — Bossuet ni dejal nič novega. Podobne, še radikalnejše izreke se lahko najde na vsaki strani cerkvenih očetov. Sveti Bazilij je dejal: "Bogatim je tat. — Bogatim je ropar. Potrebno je, da nastane enakost in da podeli tisti, ki ima preveč, svojo preobilnost s tistim, ki ima premalo." — Sv. Ivan Krizostom pravi: "Bolje bi bilo, ako bi bilo vse blago splošno." "Preobilje je vedno posledica tatvine. Ako ni kradel sedanji lastnik, je pa kateri izmed njegovih prednikov," pravi sv. Jeronim. Sv. Ambrozij pa: "Narava je peljala skupno last, protipravno prilastevanje pa zasebno posest." In sv. Klement uči: "Po pravici bi moralo vse biti last vseh. Krivica je vstvarila zasebno last." — Sedanji klerikalci soveda ne uče tako.

NAŠA PJESMA.

(Pjeva se kao i "Liepa naša domovina".)

Pjesmo naša zvuči jasno,
Kriepko, zvonko po dolinah,
Nek odzveja gromko, glasno,
Nek se ori po planinah!
Pjev slobode, zvuči glasno;
Iz sna narod, braću budi.
Nek zasv'jeti sunce jasno,
Znak slobode ko da rudi.

Profetarska pjesma mila
Na boj biedne nek potakne;
Tranaja stare sila
Tek se krutom borbom makne!
Mačeve nam um naš daje,
Pjesmo ti nam hrabrost novi;
Skupljaj sažuje nek s' ne taje,
U junački boj ih zovi!

Pjesmo biede, pjesmo djela
Skromna, tiha; sv'jet ju guši;
Oj postani pjesmo smjela,
Nek se križla i laž ruši.
Sad ne treba, uzdisanja,
Plača dost je biedni rode;
Pojmo pjesmu ratovanja,
Pjesmu moći i slobode!

PJESMA.

Sjedila su tri popa
ugojena za bočalom,
tužila se na vremena
i plakali za moralom!

V rčevi so pami bili,
trbusi se tresli salom,
hranili se ljudskim znojem,
i plakali za moralom!

Kod kuće je svaki lego —
s gazdaricom oblom malom;
grijali se toplim mesom
i plakali za moralom!

L'homme qu'rit. — H.

RAZMOTRIVANJE.

Sasvim je prirodno i razumljivo, kada se približuju, slažu i udružuju oni, čiji so interesi, i kada stvaraju zajedničke planove za zaštitu svojih interesa.

Na tome se temelji cijelo čovečanstvo društvo i napredak čovečanstva.

Osjećajući zajedničkog djelovanja i stvaranja postajali su od vajakada, kao i danas kod sviju staleža i klasa.

U svako doba, i svi ti staleži i klase udruživaše se, da zaštite svoje interese, ali da podignu svoju moć nad onima, čiji su interesi bili protivni.

Slabiji, potisnuti morali su se pogotovo slagati i udruživati. Tako je i danas! Slabiji, ali bolje reći većina u današnjem društvu — u ovom slučaju radni narod — osjećajući zajedničku potlačenost, udružuju ju se za obranu i poboljšanje svog interesa.

Današnje je društvo podjeljeno u dvije klase: jedna je klasa "mali broj ljudi, kojima poštuzi za rukom, da uerađeći ništa, ili radnici vrlomalo dolaze do velike količine dobara i mogućnost teljesnog i duhovnog razvitka.

U drugoj klasi je velika većina ljudi, koji rade i proizvode, a uzevši po-pručno, nemaju ni toliko, koliko im najnužnije treba za održavanje njihovog bčea.

Jedna je klasa bogataša, vlasnika i raznih eksplotatora. Druga je klasa potlačeni, eksplotisani i oskudnina, druga klasa jest naša radnička klasa.

Nas vežu jedni interesi i mi moramo svi u njoj sjedinjeni biti. — Ali velika protivnost tome radu jest nemarnost naših radnika. Veliki je broj oni, koji su potišteni, čiji je život bje-dan, koji vade ljep primjer napredka kod radnika, koji se udružuje, ali us-prikos toga nemaju osjećaja spram oni veliki ideala, zakojima njihovi osvje-steni drugovi žude.

Hrvatski radnici valjda smo na prvom mjestu u tom pogledu; da smo

na prvom mjestu, svjedoči: jedni po-ložaj hrvatskog radnika.

Nigde nisu tako mižerni položaji, kao kod nas...

Rastajmo se s nemarom! Ostavimo kapitalistička naborčenja, jer to su naši eksplotatori.

Udružajmo se na obranu naši radnički interesa.

Skupljajmo se i stvarajmo novo, jer je ono jedini spas radnički, jer je ono jedina pomoć, kojom ćemo izvajevati bolji život, i koje je temelj, na kojem će se sazidati novi svijet i liepa bu-dućnost cijelog čovečanstva!

U napred, braću, rastajmo se s ne-marom i udružimo se!

M. Hans.

GLENCOE, OHIO.

Čenjeni soudrug urednik!

Gotovo mi nebudete šteli v zlo — ali somisjeniki ako Vam tu razlozim resnične sanje vaškega čuvaja, ki mi jih je razodel nekako takole: Gospod Kondelja gre strasno zamisljen po poti. Nasproti mi priđe gospod Zakljevič iz New Yorka. Ta stopi h Kondelji, mi seže v roko in izgovori "grüss dich Gott kolega", kaj si tako zamisljen. — Kondelja: "Im, mi-dva sva se venasi sovražila, ali mi morete sedaj to odpustiti?"

Zakljevič: "To se zna! Sicer pa v listem preprič tak nisem nikdar na Vas mislil, ampak na liste socialiste, ki so mojemu kšerju delali škodo."

Kondelja: "Jaj, ja, sedaj ju delajo pa menó, pa se kako?"

Zakljevič: "Sém pa, če smem pra-sati?"

Kondelja: "No, ali se ne veste — s tistim "Pometalcem", o katerem go-vore nekajsi Slovenci, da je bolj "lejši" kot moj veliki glas "Zlo-be"?"

Zakljevič: "Pusti ta socializem in poprini se kaj družega, ki ti bo več neslo. Tako sem jaz storil. V začetku sem delal za socializem, ali hitro sem sprey del, da je to slab kšerj, ker ti se nedajo barlati."

Kondelja: "Ali jaz sem tudi po-vedal, da boem hit socialisti. Seve-da ee bi neslo."

Zakljevič: "Ah, kaj to; nčo se vse lahko, samo ee stvar neslo. Pogledj me-ne (se potuka in trehne), jaz nisem ne socialisti, ne klerikave, ne libera-roc — ne bev ne črn. V časih pa le poseželo moji urednik, ki sicer nima-jo nobenih pojmov o teli stvarih — notri. Steu narodina malo vetra. Vi-dite, tako gre kšerft."

Kondelja: "Ali bi mogli kaj pri-ličnega preskibeti tudi menó?"

Zakljevič: "Jaj, was noch, potem pa jae me ne člay na. Well, reči da imaš mnogo delarja (tako jaz pra-vim), ju se zveži z Laibach Spar-kasse —"

Kondelja: "Dobro svet res! Ali kaj naj počnem z mojo stiskarno?"

Zakljevič: "To si pribež vodvo-glasni lista, kot npr. tistega, v katerem ozlašak, da je tvoj popotnik za list in za kaj se še vedno na poti, da si je za en mesec donia — v Millwaukee. Tako je prav! Človek mora "maul rajset" in humpuz razameti danda-nes. — Krajski fantje ti bodo goto-vo vrjeli, da se drugače nemore po-šlati denar v star kraj-kakor ee se na-roče na tvoj list."

Kondelja: "Prav govoriš; to je do-ber svet. Te socialiste bom pustil pa se bom poprjel tvojega izgleda."

Zakljevič se poslovil od Kondelje ter mu vošil dobre kšefte...

Vaški čuvaj manda ni sanjal, am-pak sprejel Marconijev brezšični brez-vojav, sem si mislil, ko je končal. Vi-stini, zadel je v črno!

Badarandač.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Vsi dopisi naj se posljejo najkas-neje do 15. vsacega meseca!

SLOVENSKIM PREMOGARJEM.

Virden, Ills., Febr. 11. — 1906.

Jaz sem ze davnaj zapopadel hu-dobne nakane in izdajalske načerte slovenskega delavstva v Ameriki. Krajskega novinarja in bankirčka — Sakserja, radi česar sem že pred leti "Glas Naroda" odpovedal.

Ker je pa Sakser v 32 šte. t. l. v svojem, delavske koristi izdajal-skem listu, dal v prvi koloni priobči-ti članek: "Protí štrajku premogar-jev", "Delavci nepripravljeni", in z vsó navdajerstvo navedel poglavitno izzve izdajalskega, delavskega vodja Patricka Dolana, ter na drugi strani še sam dal napisati članek "Pred štrajkom premogarjev". — so ne ta-kajšni rojaki, premogari, o tem obve-stili, dotično številko izobčili in na-vklusno zaprosili, naj lemi lopovske-mu izdajalcu sporodim tozadivno njih nasenje: "Delajalska lopova, Sakser in Dolan naj se juknežeta samo takaj in srednji ropaj, lukajšni premogari bodo z njihina krutek proes — konča-li." To je obzavre izdajalceva! Izra-čili so se tudi, da ako je njim tudi v taborniških stanovah in njih deožnim stradalci, najmanjše pomoči ne prič-kujejo od izdajalceva Dolana in Sak-serja, kot so njim predobro zumi njih ljudski narci.

Kaker v dotični šte. "Glas Naro-da", že republikanska državna upra-va in občestvo sploh odprto hrijska upravnó služajno štrajkujočim premo-garjem. Kaj bi to škrapaj zločinstvo?

Ako delavstvo in zapada in sred-nejši zapada vsi, kako piše največji slavenski izdajalski list, potem bodo samo Slovenci v zapadnih državah nussia in vsopnem k delavskim uni-ani in taki "Austrians" se bodo mo-rali vrnati nazaj proti vstoku in tam opravljati zapiravska dela. Da se pa kaj osvovega ne pripeti, vzemite si za goslo slovenski delavec v Ameriki:

"Vedel z izdajalceva, kajot "Glas Na-roda" dokler ne prične zastopati de-lavskih interesov. Izdajalec Dolan mora biti skrajna brezvesten lopov. Na vsakdel premogarski konvenciji v Indianapolis, Ind., so ga delegatje e-noglasno izobčili iz naje premogarjev, tudi pa njegovemu izdajalskem govo-ru, tako on se je skiboval na državo in mogarsko konvencijo, v snišlu koje ga najje zanore odlo le njegov okraj izobčeni. Delegatje petega pre-mogarskega okraja (distrikta), ko-jem on pokriva mesto predsednika, so za to to tudi enoglasno izobčili in za-utevali odločitev predsedništva, toda lopov je segel dalje in poklepal sodni-jo na pome. Ali bi se zaménjen in po-stoi človek brani s tako silo ostaviti svoje čestno mesto, nikar naj bede se s tolikimi dohodki rvozano? Goto-vo ne. — To samo govori, že jasno dovedj, o hudobnih nakanih Dolana. Tudi Mitchell in drugi premogarski uradniki niso prijatelji štrajka, to nam jasno dovedj govori slednjega pe-sem, o harmoniji kapitala in dela, kte-ro je tako glasno popeval v družbi Gompensa in pokojnega Marka Hana pred tremi leti: toda premogari za-pada in srednjega zapada so njemu in njegovim tovarisem pred dvemi leti jasno dovedj dokazali, kaj zahtevajo od njega, že so hoče vzdrževati na prvčju, ker so mu razne lokalne uni-je odprto izdale nezampano in sveto-vale z ostopom. Med tem, ko Dolan pripoveduje, da med Pittsburgom in Johnstownom dela 75,000 nemijskih premogarjev — zakaj se ne poda tje in jih opozni na resni položaj ter jih privede k uniži. Zakaj pripoveduje, za koliko se je delalo pred desetimi leti in za koliko se dela sedaj, med tem ko zamolči, kakšno so bile tedaj slovesne delavske življenske razmere in kakšne so sedaj. Jaz sem še pred sedmimi leti plačeval hrano in sta-novanje po \$9 mesečno med tem, ko je sedaj po \$20. Kadar govori, naj

pove vse ali pa nič. Zakaj govori en-delavski vodja le podjetnikom v ko-risti? Proč s tacimi vodji! On govori, da štrajk pomeni uničenje uniže.

Res je, da taki vodje morajo uni-čiti uniže. Kaj hočemo visoke unijske assessmote in štrajkarske naklade le-to za letom plačevati samo zato, da bodo nas taki širokoustnoži in kap-i-talistični hlapčoni v spone ukleпали pri našem razrednem gibanju in živ-ljenskem uprašaju. Ako se Dolanu posreči uniže razdreti in si pridobiti zaostano svojo stranko, potem bomo zapadni in osrednje zapadni premo-garji sli na svojo pest — v štrajk, pridružili se bomo "Miners Western Federation", ktera je spojena z "In-dustrial Workers of the World", ki ne zahteva v svojem principu samo iz-boljšanja par centov na dan, ampak ima v programu generalni štrajk, s katerim hoče strnoglaviti današnje kapitalistično družbo in zasesti proiz-vajalnia sredstva. Kadar se to ures-nič, tedaj naj evilijo in tulijo Sakser, Dolan in njih — varovanci — kapita-listi.

Ako bi bili premogarski baroni v resni tako pripravljeni za generalni štrajk premogarjev, potem ne bi dovo-lili v konvencijo, ktera ima pričeti 15. febr. t. l. v New Yorku radi pri-budnje plačilne lestvice.

Toda generalni štrajk je nekaj strasno donečega v naših kapitali-stov, osobito ee vidijo pred seboj za-vedno organizirano delavsko maso. Kapitalisti dobro vedo, da, ako se njim ne posreči razdvojiti premogar-jev s vseh taborjev se njim ni za igrati — z ognjem.

Tokajšni premogari so sporočilo o bodošem štrajku tako hladnokrvno sprejeli, da se očitno vidi neustraše-nost ter, da so pripravljeni za vsak slučaj in štrajk pripoznavajo le kot posledico industrijelnega razvoja.

Z generalnim (vseobčim) štrajkom premogari ne izgube ničesar; v pre-mogokopih ni stalnega dela in kadar so zadostne množine premoga naku-pičeno, se po raznih rovih dela komaj en ali dva dni v tednu. Ko je zaloga premoga porabljena se zopet bolje de-la, premogari morajo spraviti črne diamante pa sploh na svitlo kolikor jih današnja industrija sploh uporab-lja. Torej ee štrajkamo mesec ali dva ne zgrabimo uni vinarja, samo ee smo složni. Generalni štrajk, to je današ-nje dni edino pravo delavsko orodje napram brezvestnim kapitalistom.

Ako pride do velikega premogar-skega štrajka je umestno, da tudi slo-venski premogari nastopimo, kot na-rodni faktor ter strogo nadzorujemo, kakšno stališče bode zavzemalo slo-vensko časopisje napram štrajku. Za slučaj potrebe, organiziramo odbor, kateri naj izdaja letake, s pomočjo so-cijalistične slovenske zveze v Ameriki in te med rojaki premogari razširja.

Simon Kaučič.

Privatni policaj McParland je izjavil, da Henry Orchard, ki je v je-či v Boise, Idaho, kot dozlevni mori-lee nekdanjega guvernerja države Ida-ho, G. Steeneberga, ni nič priznal. Iz-poved privatnega policajja dokazuje jasno kot beli dan, da ni imel McDo-nald, guverner države Colorado, prav-ico izročiti Moyerja in Haywooda, odbornika zapadne zaveze rudarjev kot vrovzočitelja smrti Steeneberga sodišču v Boisu, Idaho. Vse kaže, da hočejo kapitalisti zopet izvršiti straho-peten justičen umor, da bi odstranili za vedno neustrašena voditelja zapad-nih rudarjev in plavzarjev. In to se bode tudi izvršilo, ako se delavci ne vzdranijo iz spanja in se ob pravem času proti namoravenemu, infamne-mu justičnemu umoru ne postavijo po robu z besedo in časopisjem.

VSTAJA V RUSIJI IN NJE VZROKI.

Spisal Kovačev Jože.

Kedar oficijelni Slovani pišejo o razmerah v sveti Rusiji, tedaj slikajo ruske razmere v takih krasnih barvah, da bi vsakdo mislil, da se v deželi očke-carja cedita med in mleko, da je v Rusiji le nekaj Židov, ki so nezadovoljni s svojim položajem.

Ti oficijelni Slovani, ki so navadno fanatični Vseslovani, ali pa plačani pisarji ruske vlade, ali ljujke, ki stremijo za kako svetinjo ali križcem očke-carja, razodevajo le solenato stran Rusije, o senenati pa navadno molčijo popolnoma, ki je tako grozna in strašna, da se kaj sličnega doživi le še v Turčiji ali nazadnjaški Španiji.

Navadna, prosta laž je, če kdo dandanes trdi, da je finančni položaj Rusije izborn. Vprav naobratno je! Rusija tiči v velikanskih dolgovih. Na francoskem je približno za enajst tisoč milijonov frankov vrednostnih papirjev. Tudi v Nemčiji je za tri milijarde državnih papirjev, poleg pa še za nekaj milijonov železniških in drugih industrijskih papirjev. Tudi Holandiji, Ameriki in Švici je Rusija dolžna večje ali manjše svote.

Istotako je laž, da ruski kmetje živijo v zadovoljstvu. Vsaki dan je zadnje mesece poročal brzojav, da kmetje požigajo posestva veleposestnikov in da se upirajo državnim avtoriteti. Pa saj ni čudo!

Ruski kmet je največji siromak med vsemi kmeti evropskih narodov. Darsavno se v Rusiji pridela vsako leto toliko petroleja, da Rusija zalaga vse evropske države s petrolejem, vendar je še v Rusiji na tisoče kmetov, ki so iz gmotnih ozirov prisiljeni poslužiti se trske za razsvetljavo v hiši. Povsod se skoro izdeluje še obleka iz prediva, katerega je kmet pridelal na svoji lastni njivi. Meso pride le malo-katerikrat na mizo. Sploh se pa meso vživa le tam, kjer se kmetje pečajo z živinorejo.

Vasi v Rusiji so zelo jednotične. Kjer so velike šume in hoste, so hiše delane iz lesa. Na jugu, kjer je mnogo kamenja, so hiše tudi gradene iz kamenja. Najslabše hiše so pa v žitnici Rusije, tam kjer je zemlja najbolj rodovitna. Les je drag, kamenja pa ni. Vsled tega so hiše zgrajene iz tankih desek, krite so pa s slamo. Tudi gospodarska poslopja so zgrajena iz slame in krita so s slamo.

Človek bi mislil, če so že hiše teh kmetov v žitnici Rusije, ki zalaga vso Evropo z žitom, slabe, podobne podrtinam, so vendar kmetje vsaj kruha siti. Ali temu ni tako!

V jeseni, ko je žetev končana, so kmetje res siti. Ali predno pride spomlad se je nastanil po vseh hišah že glad, stalni gost ruskega kmeta. V jeseni so bili kmetje prisiljeni prodati trgovec žito, da so plačali davke in vrnilo posojilo vaškim oderuhom. Pičli prihranki — ostanki so kmalu izžepani in predno pride spomlad, že kmetje zopet stradajo, da jim pokajo kosti.

Ako človek vstopi v hišo ruskega kmeta, mu takoj vdari slab vzduh v nos, kateremu se v začetku le težko privadi. Sploh je čudež, da zamorejo ljudje v takih kočah živeti, ki merijo v četirokoto komaj 12—16 čevljev in ki imajo tako nizek vhod, da se mora pri vstopu že človek srednje rasti pri-pogniti; strop pa tako nizek, da človek visoke rasti ne more stati po konci v koči. Okna teh koč so zelo majhna, ki puščajo le malo svetlobe v koč. Pač pa mnogo mrzlega zraka. Tako je kočja siromašnega ruskega kmeta v žitnici svete Rusije. In takih siromakov-kmetov je devet desetink prebivalstva.

Četrta del prostora zavzema peč, v kateri se kuha, peče kruh, zajedno pa služijo celi družini za kopel. Ta peč je prava nadloga za vsakega, ako se kuri v nji.

Soba je navadno polna dima in le težko se diha. Dim očee oči in radi tega je tudi toliko slepcev v Rusiji. Prava ruska peč nima dimnika in dim si išče pot skozi stene, strop in streho.

Tu prebiva vsa družina. Stari kmet si krpa svoje čevlje, kmetica pa prede; otroci se igrajo okoli peči, večsah pa leži na slami poleg peči tudi kako živinče. Tu je vsaj tobo, v hlevu iz slame bi živinče zurznilo. Po noči pa vsi — mlado in staro — spi na klopih okoli peči. Res mora biti človek že vajen od mladosti takega življenja, da vstraja v zaduhlem zraku noč in dan. V maloruskih vaseh je nekoliko boljše; tudi v vaseh, kjer so hoste, so hiše prostorne in snažne.

Plače kmečkih delavcev so zelo nizke. Ženske dobivajo za težko kmečko delo — za 12—14-urni delavnik le 20 kopejk, le v redkem slučaju 30 kopejk. Za najmanjši pristopek — malo oddiha pri delu pa veleposestnik takoj kaznuje z denarino globo.

Aleksander Novikov, ki je bil 15 let zemski načelnik, trdi v svojih spisih, da je marsiktera ruska dekle prisiljena vdati se pohotnemu veleposestniku, da sme pri delu malo odpočiti, ne da bi bila kaznovana z denarino globo za ta "pregrešek".

Torej ni čudo, ako dandanes čitamo, da se je tudi ruski kmet dvignil, da se otrse pejarik, ki mu pijejo njegovo srčno kri, ki ne sejejo in ne orjejo, pa vendar žanjejo, kar je ruski kmet videl v potu tvojega obraza.

Neka druga ruska institucija, ki fliši vse ruske sloje — ves ruski narod je ruska policija. Na čelu ruske policije je minister notranjih del. Njemu podrejeni so gubernatorji in višji gubernatorji. Však višji gubernator je nekak car v svoji guberniji. On dela, kar hoče, ako šteje svojim prijateljem ministra notranjih del. On lahko ljudi pošilja v Sibirijo, ali trdnjavo Šlisolburg, uniči časnike, prepove shode, razveljavi sklepe zemstva, sploh lahko provzroči mnogo zla. Ako je tedaj višji gubernator človek, kakor knez Sergij, torej ni čudo ako ruski narod sega po bombah, da se otrse takega trinoga.

Znameniti minister Plehve, reakcionarne najtemnejše vrste, je poleg tajne policije vpregel v policijsko službo še lišničke. Na ta način je Plehve provzročil, da je bil vsak stanovnik še posebej pod policijskim nadzorstvom. Vsaka nepremišljena izgovorjena besedica je že lahko provzročila, da je človek, ki jo je izgovoril za vedno odšel v Sibirijo.

Kdor hoče v Rusiji izdajati kak časnik, mora imeti za to posebno koncesijo, poleg mora pa še položiti 5,000 rubljev poročila. Minister notranjih del lahko prepove urednikom pisati o kaki stvari, ki vladi ni všeč.

Velika šiba za ruski narod je tudi administrativno pravosodje. V tem pravosodju je zajedno policija tožitelj in sodnik. Potem tega pravosodja mora vsako leto **nebroj nedolžnih ljudi v prognanstvo v Sibirijo, ne da bi vedeli zakaj!**

Amerikanec George Kennan je podal javnosti več slučajev, kako se administrativno pravosodje izrablja v sveti Rusiji.

Nekega Staninkoviča, izdajatelja "Djela", so radi tega poslali v prognanstvo, ker je dopisoval z revolucionarji, dasi je bil on povsem lojalen človek.

Neki dr. Baillie je zvršil v Ivangorodu "grozno hudodelstvo", da je podučeval v medicinskih študijah dve mladi dami, ki so bile izgnane iz Petrograda. Radi tega je bil prognan v Leno, v najmrzlejši del Sibirije.

Kennan našteva še več enakih slučajev, katere je natančno preiskal.

Ali nolog Kennanovih slučajev, so dandanes še drugi znani, ki so istako gorostasni.

Kneza Aleksandra Krapotkina so prognali v Sibirijo, ker je brat znane-

ga ruskega misleca in socialista kneza Petra Krapotkina. Po petnajstletnem prognanstvu je zvršil samomor, ker ni mogel prenašati več groznega trpljenja.

Ano Pavlovno Korbo so administrativnim potom pregurali v Sibirijo, ker je nevedne ruske kmete brez vladnega dovoljenja učila pisati in čitati.

Da je tako kruto postopanje s strani vlade napravilo na vse sloje in oba spola globok vtis, je samoobsebi nemavno.

Povs i Rusiji se je pričelo mogočno gibanje proti avtokratični vladi, ki je v mesecu decembru l. leta doseglo svoj vršek. Res je vlada še zmaga, ali vlada si ne želi nobene take zmage, ker ve, da je to začetek konca absolutistične vlade.

Ljudski vihar, ki je gnil v mesecu decembru l. l. najslabše valove je nekoliko polegel. Ali že se glase najnovjša poročila, da se ruski narod pripravja za nov maskok na absolutično vlado, da ruski narod ne odneha od boja, dokler ne bude porušen absolutizem v prah.

Pa v tem boju proti absolutizmu želimo tudi mi ruskemu narodu zmago, če je to patentiranim Vseslovanom všeč ali ne, ki vidijo v carju-morilen nekakega zaščitnika Slovanstva.

ŠTRAJK PEMOGARJEV IN VODITELJI UNIJE.

Kolikor se da posneti iz meščansko-kapitalističnih listov, je razvidno, da so pemogarji prisiljeni s 1. aprilom vstaviti delo.

Vest, o sklepih narodne pemogarske konvencije v Indianapolis, glede 12½% zahteve pri zvišanju plač, je gnala Illinoiske lastnike pemogokopov do sestanka (konference) v "Auditorium Halle" v Chicagu. Konference se je udeležilo 150 pemogarskih baronov in sklenilo se je, da se na zgoraj navedene sklepe narodne pemogarske konvencije ne ozira; — kar pomeni, izživljanje generalne stavke od strani pemogarskih posestnikov...

S kakšnih razlogov so se posestniki pemogokopov držali zavrniti tako enostavno opravilne zahteve pemogarjev, ki so bile sprejete na konvenciji v Indianapolisu, nam bo pokazala bodočnost; kar danes lahko konstatiramo, je samo to, da so te prdrznosti od strani pemogarskih magnatov vprav čudna znamenja, ki jasno govore, da se unije ne upoštevajo tako, kot bi se v tako ugodnem slučaju upoštevati imele.

S stališča pripoznane moči, ki jo imajo danes delavske organizacije, mora vsak pritruditi in pripoznati, da je vsaka defenziva (obramba) od strani kapitalistov napram delavcem (vsaj v strokovnem oziru) že sama na sebi smešna, če se pomisli organizirano delavsko moč in pa organiziran kapital, primirajoče obe sili vsaj s fizično gospodarskega in moralnega stališča. Samo gospodarska in od tod (danes po unijemskem načelu) tudi moralna moč — do enakopravnih naravnih pravic do eksistence, mora anulirati (zbrisati) vse predsodke za kako obrambo od strani pešice posestnikov napram nebrojni proletarski masi!...

Da, tako bi moralo biti; tako naj bi bilo! — Toda mnogo bi moralo biti — pa ni!

In zakaj ni? —

Odgovor: Unije, ozir. voditelji unij danes nočejo pripoznati politike — javne politike, moralne politike (ako je o ti sploh mogoče govoriti), toda te, na zunanje nepolitične unije goje po svojih voditeljih najumazanejšo in kompromitirano politiko v unijah samih! In da se goji politika v unijah so nas prepričali štrajki, ki so jih vodili Mitchell, Gompers in consorten. Ti sicer nepolitični "junaki" poleg unij — napram splošni javni politiki v Ameriki — igrajo najbolj umazano politiko za zagrijalom in sčitom raz-

nih unij — na gospodarskem polju. Zato se unije danes neupoštevajo pri kapitalistih kot korporativna gospodarska in moralna moč, ampak se vidi v teh korporacijah le navaden kšeft, katerega zastopajo razni unijiski voditelji Mitchellovega kalibra.

Mitchell, Gompers, Lewis, Dolan itd. se trgajo za svojo čast, za svoje prostore; vsak bi bil rad v "audijenci" pri baronih premogovnikov. Vse se govori tehtno, gladko; da, "saj se mora kapital in delo ujemati" — vsaj po Mitchellovem receptu; — in kdor je večji lukaj, večji fakir — ta dobi ulogo mešetarja. In ker baroni Mitchellovo ponižno dušo poznajo, jim cela organizacija, pa makari bi štela 5,000,000 del. (dok so ti delavci pod uplivom njih voditeljev) nemore provzročiti nobenega strahu.

Zdrav razum nam veleva torej, da se baroni premogovnikov niso sešli skupaj zaradi strahu pred unijo; ne, oni so stem uprizorili le opazovalnico Mitchellovega aparata. Baroni nimajo ničesar opraviti z unijo, temveč, opraviti imajo z osebo, ki stoji prav blizu njih — in ta oseba je ponižen fakir — Mitchell.

Konvencija v Indianopolisu se je zaključila in štrajk s 1. aprilom se je napovedal. Toda zakaj tak termin — ultimatum? Bi se li nemogli sklepi zamolčati do srede marca in bi se stem odtegnilo mnogo prilik — štrajk ovirati? Ta termin govori kar na glas o raznih izdajeh in izdajalcih delavskih interesov!

Radovedni smo, kako dolgo bodo Mitchell in podobni vodili še delavce za nos. — Skrajni čas bi bil že, da se vsem do sedanjim delavskim voditeljem v Ameriki da prezasluzena — krepka breca...

Drskar.

— Rim, katol. župnik Litvinske občine in cerkve na 18. in Union Str. v Chicagu, Rev. Stefanovič, je bil v nedeljo, dne 10. februarja, v smrtni nevarnosti. Razumnejši farani so namreč pričeli temu "božjemu namestniku" na sled, da jih je ogoljufal za 6,000 dolarjev. Vsled tega so čakali na priložnost, da se nad njim maščujejo. V nedeljo, 10. febr. se je Stefanoviču nasprotna stranka nekoliko opila, na to pa odšla k "službi božji". Med službo vernikov se je pobiralo "offer" in ko je prišel pop s puščico pred nos nekega Litvinea iz nasprotnega tabora, mu je ta, mesto pomoliti "mal dar na božji altar" — pritiskil gorak sunek v nos, na kar se je začela prava bitka. Pop Stefanovič jo je takoj udrl iz cerkve v farovž, a razjarjena masa mu je sledila, obkolila farovž ter pričela s kamenjem in strelji bombardirati poslopje. Kmalu na to je prišlo nad 100 policajev, ki so z revolverji v rokah razganjali neugnanne duhove. Toda Litvineci se niso ustrašili policijskih revolverjev, temuč lomili ograjo bližnjega vrta ter s plankami začeli obdelovati policaje. Mnogo policajev je bilo težko ranjenih. Enega policaja so slekli do naze-ga. Šele po več urnem prizadevanju pomnoženih policajev se je posrečilo ljudi pomiriti in nekaj od teh odpeljati v zapor. Župnik je neki vsled strahu pred razjarjeno maso postal čisto obnemogel in domneva se, da ostane pohabljenec. — Tu je zopet en dokaz našim "vernim" rojakom, da so vsi popi enaki humbergarji in da je edino sredstvo zoper ta humbergar, da se človek ne meša med otrobe. Torej oreč roke od farjev!!

— Zadnji čas se je šele zvedelo, zakaj Sakser ni socialista. Dnevnikar se namreč boji, da bi njegovi uslužbeneci nepostali "rudeci" in bi nereselrali svojega ponižnega štacnarskega ter blajtavskega instinkta, — kar bi pomenilo za Sakserja — trub'l.

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Slovenska Socialistična zveza
v Ameriki:

Naročnina za celo leto v Ameriki... 50c
Za Avstrijo..... 3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

ALI BODE VOLITEV SAMA PRI- NESLA DELAVSTVU REŠITEV?

Pred kakimi 15 leti se je na vseh
shodih socialistično organiziranih de-
lavcev povdarjalo, da je čas družab-
nega preobrata blizu, da je treba le
še malega sunka in današnja kapita-
listična družba se bode porušila.

In danes?

Odrpiti moramo priznati, da so vr-
ste socialstov narastle silno, da smo
pa vzlic temu od zaželjenega cilja ta-
ko daleč, kakor smo bili pred 15 leti.

Socialistična stranka v Nemčiji je
dobila pri zadnjih volitvah 2 in četrt
milijona glasov. Vzlic temu narašča-
ju socialističnih glasov pa praznuje
razredno pravosodje prave orgije v
Nemčiji. Delavce, ki so zagrozili s
stavko, so nemški sodniki radi izsilje-
vanja poslali v ječo. Zopet druge so
zaprlj radi krive prisega, ker niso bile
njih izjave jednake lažem orožnikov
in policajev. In vse to so doživeli
nemški sodniki po 30—40 letnem par-
lamentarnem delovanju. Torej mesto
socialistične človeške družbe — bru-
talno preganjanje!

Ali tudi čas za historične, politične
revolucije je minol. To so uvideli so-
cialisti že zdavnaj. Heroična in ro-
mantična doba pouličnih barikad je
preživela. Parlamentarizem sam tudi
ne prinese delavstvu zaželjene zma-
ge. Česar je torej treba, da delavstvo
lahko srmoglavni današnjo kapita-
listično družbo in jo nadomesti s so-
cialistično. Kakšna sredstva potrebu-
je delavstvo še poleg volitev, časopis-
ja v dosego svojega končnega cilja?

Prad vsem je delavstvu potrebna
čvrsta, strokovna, gospodarska raz-
redno zavedna organizacija. Strokov-
na društva, konzumne in produktivne
zadruga, v katerih se sistematično pro-
pagira splošna stavka, so najboljša
sredstva za dosego končnega cilja.

Zastopniki strokovno organiziranih
delavcev so privikrat glasovali za
splošno stavko kot sredstvo za strmo-
glavenje kapitalistične družbe na na-
rodnem zborovanju strokovnih druš-
tev v Bordeaux-u leta 1888 v Fran-
ciji. Kasneje je bil ta predlog spre-
jet z veliko večino na zborovanjih v
Marseillu l. 1892, v Parizu l. 1893,
v Nantesu l. 1894 itd. Tudi v Španiji,
v Madridu so leta 1900 na zborovanju
strokovnih društev glasovali delavski
zastopniki enoglasno za splošno stav-
ko.

In dandanes pridobiva ideja splošne
stavke med delavci vseh narodov čim-
dalje več tal.

Ali že Mirabeau je bil nezaveda-
joč se oznanjevalec splošne stavke, ko
je leta 1789 v francoski narodni zbor-
nici zaklical privilegirancem v obraz:
"Pazité! Ne razsrdite ljudstva, ki vse
izdeluje in ki potrebuje le krížem dr-
žati svoje roke, da vas ostrasi."

Petdeset let kasneje je pisal Maks
Stirner v svoji knjigi "Edini in nje-
gov imetnik": "Delavci imajo grozno

silo v svojih rokah in če jo spoznajo
in izrabijo, se jim ne more nič ustav-
ljati; ako le prenehajo z delom in iz-
delke pripoznajo za svojo lastnino in
jih sami povzijejo."

Tudi angleški pesnik William Mor-
ris pripoveduje v svoji utopistični
knjigi "News from Nowhere", kako
se ruši stara družba vsled splošnih
stavk in se slednjič umakne človeški
družbi, v kateri žive vsi ljudje v sreči
in zadovoljstvu.

Da so strokovni organizirani delav-
ci vneti za splošno stavko, je umevno.
Vsi štrajki, kateri dandanes končajo
z navidezno zmago delavcev, končajo
vedno v korist kapitalistom in v škodo
konzumentom. Vsled današnjih
štrajkov se res provišajo plače, ali
zajedno poskoči tudi cena izdelkom.
Ako delavce še enkrat toliko dobiva
plače, mora tudi še enkrat toliko pla-
čati za izdelke.

V materialnem oziru je toraj vsaka
konča v škodo delavcem — naobratno
pa vsaki štrajk v moralnem oziru o-
krepi delavce, ker jih učí spoznavati
njih lastno moč.

Po najlepši zmagi ostane delavec
dandanes še vedno suženj kapitalistov.
Ako se hočejo delavci otresti kapitali-
stične sužnosti potom stavke, potem
je potrebno, da propagirajo splošno
stavko kot sredstvo za strmo-glavenje
kapitalistične družbe in za popolno
emancipacijo proletareev od mezdne
sužnosti.

Strokovna društva, konzumne in
produktivne zadruga niso poklicane le
kot vzgojiteljce proletareev, tem več
njih glavna zadača je v tem, da po
končani splošni stavki, po razlaštitvi
kapitalistov na novo organizirajo iz-
delovanje in konzum.

Radi tega je dolžnost vsakega de-
lavca, da se pridruži strokovni orga-
nizaciji.

Omega.

ZA NAPREDEK.

Velika ameriška in francoska ljudo-
vlada sta vsaj nekoliko omejili veli-
kanski vpliv duhovščine na mladino.
Obe državi pripoznati le brezkonfe-
sionalne javne ljudske šole. S tem za-
konom sta obe državi izrekli, da no-
bena vera ni prava, da nobeni veri ni
resnica za podlago, da vsaka vera
bazira le na pravljicah in človeških
izmišljotinah, da je nemogoče, da bi
država v verskih zadevah delala svo-
jim državljanom kake predpise.

Tako se pa nista le te dve državi
izrekli, to so že davnej trdili misleci
vseh narodov, ki so v votli veri vedno
le videli sredstvo za poneumnevanje
ljudstva.

Ako je dandanes mogoče, da v tvor-
nici delajo razni verniki — katoliča-
ni, protestantje, židje, itd. — drug
poleg drugega, ne da bi bili izdelki
vsled tega slabejši, čemu naj bi ne
sedela v šoli tudi deca raznih veroiz-
povedanj skupaj v eni sobi in sledila
šolskemu poduku brez verskih bajk.
Deca pri takem podučevanju le pridobi,
ker ne zgublja časa z vrskimi dog-
mami in brezmišelnimi molitvami

Tudi nekateri moderni teologi, med
njimi znani Schleiermacher, so v tem
edini, da obvezno prisiljeni verski
poduk v šoli slabo vpliva na učeo
mladino, da se s prisiljenim obveznim
verskim podukom v šoli le smeši vera.
Le verski fanatiki, ali bolje rečeno,
le taki duhovniki, ki smatrajovero za
navaden "kšeft", silijo na to, da bi
bil verski nuk v vsaki šoli obvezen
predmet. Take duhovnike pa podpira-
jo korumpirani politikarji-lajiki, ki so
se radi boljših služeb, ali pa radi
mastnejših dohodkov, sploh radi ose-
bena koristolovstva pridružili kaki
politični verski stranki, koje glavni
namen je, da obdrži delavce kot po-
hlevne sužnje gospodujočih slojev v
duševni temi. Ako te vrste lajike, ki
so z dušo in telesom za obvezni šol-
ski verski poduk, damo glede vere na

kritično rešeto, tedaj opazimo takoj,
da ti ljudje nosijo vero le na jeziku,
ker navadne, preproste verske dolžno-
sti zanemarjajo direktno, molijo pa le
takrat in sicer očitno, če vedo, da jih
ljudstvo vidi in opazuje.

Tudi v Ameriki so pričeli politiku-
joči duhovniki stezati svoje roke po
ljudski šoli. Ustanovljati so pričeli
župniške šole, katerih prav nič treba
ni, v katerih podučujejo redovnice, ki
imajo o praktičnem življenju toliko
pojma, kakor osel o harmoniki. V ta-
kih šolah se otroci učo dolgih, brezmi-
selnih molitvic, mesto računstva, pri-
rodoznanstva, zemljepisja in družih
za življenje važnih predmetov.

Naši slovenski duhovniki nam ho-
čejo dopovedati, da so take župniške
šole, nekake narodne šole, ker jih je
morda sram povedati, da so take šole
le navadna klerikalna vzgojevališča.

Seve je ta trditve le navadna laž.
Kdor hoče imeti v Ameriki narodno
šolo, si ji lahko ustanovi tudi brez
verskega poduka. V tem oziru si po-
glejmo le naše brate — Čehi. Kjer-
koli je večja česka kolonija, se podu-
čuje v šoli češki in angleški jezik. Ali
zaman iščemo v takih čeških narod-
nih šolah verski poduk. Temu so dali
Čehi v šoli breo razven malih izjem.

Kar je bilo mogoče izvršiti Čehom,
to je mogoče izvršiti tudi Slovenceem
v Ameriki, ako le hočejo.

Kovačev Jože.

KAKO ZASTOPA DUHOVŠČINA NAROD. KORISTI.

Piše Drskar.

II.

Prebežališče kastriranih nezadovolj-
nezev je postala tudi Amerika. Toda
tudi Amerika ni bilo dolgo prebežališ-
če, kajti kakor hitro je slovenska du-
hovščina zvedela, da se v Ameriki na-
haja že dovolj rojakov, da bi se kšeft
izplačal, že je udrla za svojimi "ov-
cami". Stare, Kranjske razmere so se
ponovile. Po obeinah so se začeli pre-
piri — in prepri so rastle od dne do
dne.

Znano nam je, da se je par sloven-
skih popov naselilo takoj za prvimi
Slovenci; misleč, da se takoj ugnezdi-
jo pri njih za "potrebno" pastiro-
vanje. Ker pa tedanje razmere niso
bile ugodne za naseljenca tako, da bi
se ti takoj pri prvi priliki ustanovili
ter odbrali prostor za svojo kolonijo,
je bilo stem tudi glede cerkva in po-
pov onemogočeno kaj ukreniti. Rojaki
— delavci so se morali čisto premika-
ti iz kraja v kraj, kakor so to razmere
zahtevale, ki so bile v zvezi z zasuš-
kom. Vsled tega so se Kranjski popi
obrnili do merodajnih krogov — do
angleških popov — ter sprejeli "po-
sel" pri tujcih. Par od teh pa se je
pečalo z "misijonarjijo" Indijancev v
severni Minnesoti, Mexiki itd., kjer so
"preobračali" duše indijancev. (Sa-
moobsebi se ume, da so si ti misijo-
narji tista "dobra dela" pustili
"krščansko" plačati od Indijancev.)

Ker se je pa čimdalje več slov. de-
lavcev selilo iz domovine v Ameriko,
so se tisti misijonarji oprijeli raje do-
mačega "dela", ki je kazalo bolj do-
bičkanosno. Ti "duševni utešinci" so
bili takoj na mestu, dati informacije,
kje naj se delavci naseljujejo. Dalo
se je pa tem ljudem nasvete vedno za
tje, kjer je cvetela splošna industrija,
dasi naš kmetiški delavec nima niti
pojma o takem poljetju in ker so naj-
težavnejša in najnevarnejša dela: napr.
v plavžih itd. Po teh krajih je sploh
nezdravo, človek je odvisen od raznih
špekulantov in sleparjev.

Da bi slov. duhovništvo našim de-
lavcem pokazalo pot h kmetiji, ki da-
nes na zapadu in jugu mogočno vspe-
va ter je našemu oratarju že po na-
ravi bolj prilagodno, zato je imela du-
hovščina velik vzrok, da tega narodu
ni pokazala. Ta vzrok tiči v tem, ker
je duhovščina videla več denarja v
mestih in krajih, kjer se nahaja vele-

industrija. Več zasuška — večje in
laglje zahteve za cerkev in nje po-
trebe...

Razvajeno duhovništvo ni moglo
pogrešati denarja niti prilike k raz-
uzlanemu življenju, ki je v večjih ko-
lonijah ali mestih običajno.

Res je sicer, da se je tupatam v
mestih pojavila domača trgovina, ki
pa za podjetnike ni bogvekaj; kajti
vsak trgovec je šele tedaj kupčeval,
— "svoji k svojim" se je zamoglo
šele tedaj uresničiti, — ako je bila
tvrdka priporočena od cerkve. To pri-
poročilo pa je bilo zopet v tesni de-
narni zvezi s podjetnikom in čim bolj
je cvela kupčija, temvečji pritisk od
strani cerkve je bil na tvrdko. Tako
je po strogo farskih kolonijah še da-
nes! Popi so s sredstvom vere izko-
riščali v prvi vrsti navadne delavce
— v cerkvi, trgovec pa z njih (moral-
nim uveljavljenim) cerkveno politič-
nim pritiskom. V slučaju kakega od-
pora od strani trgoveev napram po-
pom je pomenilo — bojkot, ki so ga
moral "verniki" izvesti.

Toda ne samo v kolonijalne — do-
mače razmere so se popi vedno utikali
z njih prefriganostjo — po denarju,
oni so hoteli imeti celo gospodarstvo
tudi v društvenem ozir. zavarovalnem
življenju. To zavarovalno gibanje, ki
je bilo posneto od drugod, si je du-
hovščina s svojim uplivom pridobila
poplnoma za sé. Od tega življenja žije
amer. duhovništvo — nesamo sloven-
sko — najbolje, kajti vse se steka v
en sam kraj, v kraj farske bisage.

Kdor hoče spadati v tista društva,
mora hoditi v cerkev, mora imeti stol
v cerkvi, mora opravljati spoved in
drugo, mora otroke krstiti v slov. cer-
kvi, mora biti pokopan z duhovnikom,
mora plačati za maše, — konečno bi
bilo komaj, ko bi zapustil tudi usmrt-
nino cerkvi. Čez vse te stvari imajo
kontrolno popi in narod neusmiljeno
terorizirajo.

Kjer je narod — delavstvo pokazalo
življenje, na istem polju ga je duhov-
ništvo hipno kastriralo.

VESELICA V PRID "PROLE- TARCA"

se je v zadovoljstvo "slov. soc. zveze
v Ameriki" obnesla kar najslajnejše.
Prostori Polačkove Halle so bili na-
tlačeni do zadnjega prostora. Takoj
po osmi uri je prišlo 20 italijanskih
sodrugov, ki so ostali do ranega jutra
na bratski zabavi. Za temi je vstopilo
korporativno, nemško napredno in
svobodomiseljno pevsko društvo:
"West Side Damen Chor", ki je na-
stopilo dvakrat s petjem. Od tega
društva so nastopile tudi posamezne
članice z deklamacijami v nemškem in
angleškem jeziku. Tudi kapelnik sam
je prednesel v nemškem jeziku eno
najpomembnejših Balad.

O situaciji in položaju slov. amer.
časopisja v Ameriki in potrebi "Pro-
letarca" je govoril sodr. J. Zavrtnik.
Sodr. F. Petrič je deklamiral Iv. Mo-
lek-a: "Mi umiramo."

Poleg že omenjenih sodrugov so bi-
li v množini zastopani češki, angleški,
ogrski, poljski in slovaški sodrugi.
Češki sodrugi so zapeli "marsaljeso"
in par drugih.

Vzlic temu, da nam naši sveži do-
mači sovražniki žele vse najhuje, so
vsprico te veselice doživeli največjo
fiasko.

Ta večer nam je dokazal, da nam
domači sovražniki — in da je ta še moč-
nejši — nemore škodovati nitf v naj-
manjšem; dokazal nam je, da je za-
vedna mednarodna delavska moč tes-
no združena in da se ji nemore upreti
nobena sila. Ne čudimo se, da proti
tej sili, ki narašča od dne do dne, na-
stopajo sovražniški in "narodno-li-
beralni" listi, vedoč, da ako nastane
ta sila popolna, da se jim ne bo mogo-
če rediti ob sragah delavstva.

Zatorej ponovno v boj bratje!

Ker so se sodrugi že večinoma navelčali osebnosti v svojem glasilu "Proletarec" in je isti ustanovljen za vzvišena načela in splošne interese delavskega razreda, je skrajni čas, da osebnosti prenehajo.

Ker se pa le ti osebni boji provocirajo od lastnika "Glas Svobode" g. M. V. Konda in njegovih mazačev, zategadelj morajo v "Glas Svobode" istočasno osebni napadi na naše sodruge prenehati, ker vsacemu, ki je napadan, je pripomati tudi pravico do obrambe. Slučajno, in še le sedaj mi je prišla številka 48 "Glas Svobode" lanskega letnika v roke, v katerem čičaški dopisnik tako neprevidno razmetava kamenje okoli sebe, brez pomisleka, da sedi v steklenem paviljonu in to radi letaka, kterega je izdal slovenski soc. klub v Chicagu. Dopisnik hoče braniti S. N. P. J. ter med tem napada vse na letaku podpisane, objednem pa še tri sodruge posebej kot zarotnike. Dotičnik imenuje one, kot edine še slov. soc. klubu pripadajoče.

Jaz tem potom odprto izjavljam, da jaz nisem vedel za nobene zarotniške naprave S. N. P. J. Ko sem pa jaz kot član društva "Slavije" št. 1 spadajoče v S. N. P. J. prišel pri mojem društvu radi mojega socijalnega nastopa v diferenco, sem apeliral na "Glas Svobode", kot socijalistično glasilo. Lastnik "Glas Svobode" g. M. V. Konda je pa moj dopis zavrnil in na drugo apelacijo mi v obširnem pismu, kateri je bil v letaku priobčen, sporočil, da socijalisti pri njegovem listu sploh nimajo ničesar govoriti sem apeliral kot član na socialni klub kateri je pa le svojo dolžnost izvršil z izdajanjem letaka, ne pa zarote, kakor je poročano o zarotnikih. Značilno se mi zdi, da nisem jaz zarotnikom imenovan, ker sem vendar prvi iz opravičenih vzrokov rokavico potisnil. "Glas Svobode" vrnil in od jednote odstopil. To samo mora že govoriti jasno dovolj vsem onim, ki znajo še količkaj misliti.

V dotičnem dopisu se dopisovalec posebno zaletava v sod. Petscheta še izza časa "Zore": — kaj niste za prepad "Zore" sploh vsi Čičaški delničarji odgovorni? — zakaj ste pa pisarili vsem zunanjem sodrugom, kateri niste sploh kaj pisali vedno le o korakih naprej in niste takrat resnice poročali ter nastopili kakor bi morali. Še le ob propadu "Zore" ste se mi vsi spovedovali, kakor bil bi jaz "Feldpater" in zamogel vsem skupaj odvezo deliti za blamaže, ki ste jo takrat storili slovenskemu narodu. — Hinavščina!

Brezdvomno imam še pisma v rokah — tudi od onega — bivšega delničarja, ki je podpisan na preje imenovanem dopisu. Ali želite, da pridem v javnost z njimi? Od "Zore" do "Proletarca" je marsikakšno značilno pismo v mojih rokah, ki ga ni vam mogoče pobiti (dementirat). Povedati moram še tudi, da če je Petsche res taki bandit, kot ga v "Glas Svobode" slikajo, se mi je le čuditi, da mi je onih petdeset dolarjev takoj nazaj poslal, brez da bi ga bil opomnil, ko sem poslal za "Zoro" ob prepadu; ravno tako je tudi vernil sodr. Šolarju poslanih 50. Tam bi bil takoj lahko kar 100 dol. imel ložej kot vas po Chicagu po dolarji goljufal.

Vse navedeno je moja odprta izjava. G. M. V. Konda, lastniku "Glas Svobode" pa izjavljam, da ako v njegovem listu ne prejenja napadati članov socijalnega kluba in socijalistov sploh, mi napšem odprto pismo, kjer bode imel mnogo uprašanju javnosti odgovarjati, ktera pa mogoče za nje-ga ne bodo posebno laskava.

Simon Kaučič.

Cenjeno uredništvo Proletarca!

Upam, da ne boste zavržili moj dopis, kakor je to navduha pri družini listih, temveč prepričan sem, da vstréžete moj želji in storite svojo časnikarsko dolžnost stem, da objavite moj dopis.

Nimam namena počati se z osebnimi sosednjega lista, "Glas Svobode" dasi so dotičniki zaslužili najostrejših besed. Kot izkušeni socijalist izjavljam le, da "Proletarec" nima nobene druge napake kot to, da je premajhen in da iznaja premalo kar! Zato je pa naša — vseh zavodnih delavcev na svetejša dolžnost, da list z vsim močnim podpiramo in stem pripomoremo do večkratne izdaje in večje oblike lista. Poleg tega naj povsem visim dopisnikom in lastniku "Glas Svobode", da me spreletava zorn, kadar čitam naslove v "Gl. Sv.": "glasilo svobodomiseljnih Slovencev v Ameriki"; — "od boja do zmage" (za humberg in urveljavljeno korupcije! Opomba uređ.). "in kdor ne misli svobode, se ne more boriti za svobodo." — In ti gospodje, ki imajo te besede zapise na pročelju svojega podjetja, se nesramujejo zavreči dopise, ki nimajo ne pojo dobičkanosno posem. — naboratno pa se zopet ne sramujejo priobčiti dopise največje izmišljotinske in nesramne vsebine, samo zato, da bi pošteme socijaliste obklatili in moralno uničili. Taka početja zaslužijo oklo za oko, zob za zob!!!

"Glas Svobode", ki si je svoj čas v resnici — dok so bili socijalisti poleg — prikupil slovenskim delavcem v Ameriki, je sedaj izdajalec soc. načel in teptalec delavskih interesov!

Slov. delavci v Chicagu so izdali za delavske interese pivpotreben list; komaj dve številki ste izšli in izvedeli smo mnogo poučnega za proletarijat. Razvideli smo tudi, da se obema listoma želi, da se enkrat osebnost konča, da bi se neopravljalo eden drugega itd. Socijalisti imamo program kjer stoji, da se mora vsakemu odgovor dati in koje bil naš list "Proletarec" tako grdo napaden od "Gl. Sv." — da bi "Proletarec" molčal? — to nikakor ne more in ne sme biti! Logika zahteva svoje zadostitve. Ako pa gospodje okoli "G. S." logike ne poznajo, bodo morali zato slišati lastne šibe glas...

V soboto dne 10. februarja je imel slov. med. soc. klub svojo veselico, ktere so se v mnogobrojnem številu udeležili Slovenci, Hrvatje, Polaki, Dalmatinci, Italijani, Švedski in Angličani. Akopniva je tu majhna naselbina Slovencev, smo vendar v mednarodnem soc. oziru, združeni s tujimi narodi močna socijalistična organizacija. Klub šteje 46 moških in 7 ženskih udov; plačuje se 25c. na mesec za moške in 10c. za ženske člane.

Čisti dobiček prirejane veselice in ostali mesečni doneski so sedaj namenjeni za snajvanje v Glencoe, ako spomadi stvala izbruhne. Stem hočem slov. amerikaškim delavcem povedati, da socijalizem ni samo fraza kot si oni časnikarji in drugi domišljunjejo pa kažejo in pravijo, da niso zastavo socijalizma — med tem ko o socijalizmu toliko razumejo, kot zajec na bobni.

H koncu skromnega dopisa pozdravljam vse zavodne slov. delavce po širni Ameriki in posebno tiste, ki me še iz sitne domovine poznajo, — s kterimi vred smo se borili za človeške pravice — ko smo si priborili boljše plače in zboljšali bratovske skladnice kakor bolniške blagajne in drugo.

Mnogoteri mojih poznanecv — boriteljev, se je vsled šikaniranja in zasledovanja preselil v Ameriko, kjer se tudi v naprej lahko najdemo — vsaj v duhu — potom "Proletarca".

Poslužujmo se v ta namen torej te-

ga in razlagajmo manj zavednim naše najiskrenejše želje — za pripoznanje dostojnega človečanstva.

Večji list., večje zahteve po njem in večkratno izdajanje, naj bo naš bojni klic in napis na naši revolucijonni zastavi! Kajti čim več je orožja, tem lažje se je bojevati proti sovražniku.

Ignacij Žemberger.

Znamenja in znaki — kam pri "Slovenski narodni jednoti" pes tace moli.

Bilo je pred več meseci, ko je v čičaškem "Record Herald" stalo med policijskimi oznanili, da je bilo Frank Klobučar, stannjoč 9613 Ewing Ave., So. Chicago, blagajnik "of a Slavonian lodge", v salonu na voglu Sangamon in 14. ulici, ukradenih 175 dolarjev.

Frank Klobučar, blagajnik "Slov. nar. jednote", stannjoč 9617 Ewing Ave., So. Chicago, in kdor ve, kako reporterji angleških časnikov pohabljujejo ptuja, posebno slovanska imena in so sploh v malenkostih površni, temu se je mogla takoj misel vsiliti, da se tice gori navedena notica Frank Klobučarja, blagajnika slovenskega društva "Slov. nar. jednota".

To novico je M. Konda, tajnik "Slov. nar. jednote" in lastnik "Glas Svobode" še tisto jutro, ko je bila tiskana, po drugi osobi (ker sam ne čita tu ne razume dobro angl. časnikov) zvedel. Kazal se je nekako teatralno osupnjenega, ter je opazil, da bo šel takoj v So. Chicago h blagajniku Klobučarju in ga vprašal, kaj je stvar.

Res je šel in ko se je vrnil, je pravil, da ta notica ne zadeva Frank Klobučarja, temveč Frank Klobuča, blagajnika neke slovaške družbe in kateri blizo Frank Klobučarja stannjo. To je Konda prav nemehekantno privoovedoval, češ, kako bi tudi mogel najmanjši sum na njegega intimnega prijatelja pustiti, čemurno on že več mesecev brez dela okoli pohaja?

Na sveta pa je več ljudi (katerih število je slednji čas kar stokoma začelo rasti) kateri vedo, da je Konda resnica daveta briga in jo sploh ne pozna, če gov za kakki pridobitek v njegovo požaršno torbo, tessni sorodniki farske bisage. Te ljudi (bili so trije) je "firbe" gnal v So. Chicago, da poiščejo tistega nesrečnega Slovaka, kterega je Konda iznašel, da proznanje na svoja pleča onih 175 dol., katere so bile ukradene, ali drugače zanesčkane najbrž — nekemu drugemu.

Rahovodnuzi so vsi okolice okoli Klobučarja preiskali, vprašali so policije in sledujoč so našli na kraju, kjer bi mogla hiša dotičnega Slovaka stati — prazno loto, to je: prazno zomljisice.

Trojica izkancev ni bila prav nič iznemakljena, ko je gleskala prazno loto; ker ona je naš pričalovala, da bo namerela na "kmetke noge" Kondejeve laži.

Vprašanje je: kaj je Konda napolilo, da si je izmislil (sam ali v društvu z — nekimi drugimi) laž, katera bi odvrnila sum, opravičen ali neopravičen, od blagajnika "Slov. nar. jednote"?

Ako je kdo v kakem čičaškem salonu ukraden, ni to nič posebno nenavadnega — osobito se to rado prigodi blagajnikom podpornih in delavskih društev, Skaušnja in zgodovina učeta to. Torej, če je bil Fr. Klobučar okraden, ob društveni denar, kar se more sklepati iz besed: "treasurer of a Slavonian lodge" — zakaj on to ni tudi objavil odborn "Slov. nar. jednote"? Kako je policija ozir. "Record Herald" zvedela to stvar? Če se je več dogodila ali če si jo je dotičnik izmislil, da pokriva ali pomil kakki primanjkljaj v blagajni — to so nerešena pitanja, katera pa na vsak na-

čin jalko zanimajo vse člane (in morebiti tudi odbor) "Slov. nar. jednote". Največji sum pa prouzročuje dejstvo, da je Konda smatral za potrebno stvar z očitno lažjo pokriti ozir. sumenje na drugo osebo (katera sploh ne živi) odvrniti. To dejstvo pritiska celi zadevi pečat korupcije in nepostavnosti.

V interesu članov "Slov. nar. jednote" pa bi bilo, če se zadeva od prizadetih pojasni — makar bo "Proletarec" preiskal, če je pojasnilo resnično.

On je lastnik "hiše sramote" v So. Chicago. Rodbili so ga slovenski starši v Ameriki. Prefrigan je imenovan z vsimi amerikaškimi patentiranimi zavbami. Nafurpčil je precejšno premoženje s pomočjo urjetnic, katere prodajajo svoja telesa in svojo čast, da on polni s takko pridobitim kavavem denarjem svojo malho, katera je tudi bližna sorodnica farske bisage. Med bengljači te bisage ima namreč ta možiček mnogo, se ve bolj skrivnih prijateljev. Neki slovenski škof v Ameriki je njegov stric in to mu najbrž najboljši pomaga h varnemu in uspešnemu izvršovanju grde obrti, kateri se je "posvetil". Sment! Če bi vpliv in moditev škofov v nebesih ne veljala nič, zakaj bi pa slovenski delavci v Ameriki toliko denarjev farnjem dajali? In tako je ta "mission" v So. Chicago nastal... Časti, vesti, sramote v temu zavetšcu bekaških delavcev nima — pijača in razuzdamke more vse to.

Prišel je v salon v So. Chicago neki delavec, Šved, kateri je dolgo in tečajno delal nekje v Michiganu, da si je svoto 1.600 dolarjev priušlužil. Zašel je piti v temu salonu, glava se mu je začela nagibati, nesramnice — ne čelu kojih stoji neka možnarjva heč iz Karavjskega — so ga razburjale, pil je še več in v pijanosti je dal salonarju 1.500 dol. shraniti. Pijančeval je tri dni v temu salonu, potem ga je lastnik pretepel, ga je vrgel van, ter ga je pustil radi pijanosti in kaljenja miru aretovati. Šved, ko se je stresnil, je zahteval kaznj onih 1.500 dol., katere je dal shraniti salonarju, slednji pa je rekel, da mu je že vse dal nazaj in je najbrž denar v pijanos i zgubil ali sploh potrošil. Oškodovani je salonarja tožil in kakor je bilo pričakovati pri sedanjih razmerah, ticeših se policije in sodnije, je zgubil tožbo.

Dotični salonar pa se je potem hvatil, kazoč svoje demante, da je v par dneh 1.500 dolarjev "zaslužil".

V tej "hiši sramote" se določuje osoda "Slovenske narodne jednote"! V to hišo hodi oni urvednik "Slov. nar. jednote", kateri črna v svojih rokah vedno več tisoč draštvenega denarja, povprašovat za svet, za uređenje računov, za nakladanje denarjev itd. Sam je zato nezmožen in res, izvolil si je dobrega učitelja! Kaj se v tej hiši sanja in kaj je glede "Slov. nar. jednote"?

Vsak član tega društva naj si da sam odgovor na to.

Res, duševni voditelj društvenih zadev "Slov. nar. jednote" zaslužuje vse zaupanje vsih onih pri temu društvu, katerih namen je slepariti s pomočjo istega.

Pa duševni voditelj kaknega društva bi mogel predsednik biti? Mož kremenitega značaja, visokih življenjskih nazorov, svetleče se poštenosti! Staromodni nazori to, misli pomanjkljive kulture in sanjarenje domišljajev...

Pri nas v Ameriki je to drugače — vse drugače!

Osnovatelji pri nas v Ameriki navadno izberejo predsednikom društva, kateri ima elastično vest in vedno pripravljeno žep, kateri me povprašuje iz katerega vira vnanj denar pride. Te njegove čednosti osnovitelji društva

znajo prav dobro ceniti, ker vedo, da bo gledal drugam, če bodo skrivši se-gali v društveno blagajno. Roka roko umiva — tudi pri rokovnjačih. Tu ne govorimo o krajevnih, lokalnih društvih, ker tam se drug drugemu dobro poznajo in tudi še niso tako visoko civilizirani, da bi kakkega zloglasnega kandidata na čelo društva volili. So pa tudi izjeme.

Žalibog v Ameriki večina rojakov sodi človeka, kar se tiče njegovih zmožnosti, po prefriganosti, s katero se mu posreči ali denarno se povzdigniti ali pa se uspešno v finančnih dvomljivih transakcijah iz zamjk kazenskega zakona izmakniti.

Ako iz tega stališča sodimo predsednika "Slov. nar. jednote", moramo reči, da je mož na pravem mestu — kakor si ga voščijo vsi oni pri odobru, katerim je blagor vsih članov društva — deveta brigada.

Trpki.

DOLI Z NJEGOVO SOCIJALISTIČNO KRINKO!

Od koga se Konda živi? Brez duševne izobrazbe, brez znanja kakkega dela ali rokodelstva, brez idealnih nazorov za eno ali drugo stvar, katera bi bila v korist in blagor človečanstva, to človeče dobro in lenivo živi od — krvavih žuljev delavcev, katere s pomočjo svoje prekanjenosti olajšuje za njih novce.

On je pravi eksample, kako v sedanjih družabnih razmerah morejo ljudje njegove vrste v obilnosti živeti ob borih centov, katere delavec trdo zasluži. Kaj podpera take ljudi in kaj pripomore, da so sploh mogoči na svetu? Samo budalost delavcev, onih, kateri vse produkujejo, samo lahkovernost onih, kateri ginejo in oslabujejo, ker pitajo sami pijavke, katere jim sukajo kri življenja.

Ta človek je ono, kar smemo imenovati rak-ramo naših sedanjih razmer, to je prikazem, katera nam kaže, da prekanjenost, prefriganost vpregata vse moči drugih duševne in telesne, le v svojo korist.

Spoznanje tega dejstva je rodilo socializem in naloga tega je, da mrtve in škodljive ude človeške družbe odpravi, jih brezobzirno razkrinkuje, ter jih prisili lotiti se dela, kateri je produktiven in za katerega so sposobni.

Konda je javna mesnaga, zato pero, katero piše proti njemu, ne krši svetost in svobodo osebe, zato takko početje ne spada pod osobne napade.

Vsak ima pravico pokati uši.

KAR TAKO MEMOGREDE.

Sarkastično opombo "Proletarea" da Konda pri "Slov. nar. jednoti" ne zasluži 530 dolarjev na leto, kakor je v svoji prejšnji številki priobčil, temveč 630, smatra Kondejev peresni dnmnar kot laž, katero je "Proletarea" sam na sebe pribil. O, ti božji voliček, tebe je tudi tista svitloba zadela, katera odseva od "frišnega kravjeka"; katerega je tvoj komandant ovenčal zlovorom nevsahljive smešnosti.

Konda in njegov "pero-tarberhar" se trudita sem ter tje "Gl. Sv." nekako lice dati, katero bi neumnosti smatrali kot čist in pristen znak socialističnega značaja lista. Se ve, to se jim more le pri onih (in teh je preklecan malo) posrečiti, kateri bistva in narave socializma ne poznajo.

Vsak lahko vidi in čuti, da je pisanje izšlo iz rok človeka, kateri nima pojma o socializmu in kateri se pisavi tako kislno drži, kakor bi kislilo grozdje jedel. Ne gre mu iz duše, ne iz srea. Kakor bi pisal za bisago. Well, business je business. Kondi je vse eno od kod novei telko, njegova torba je široka in globoka, kakor vest njegova. V to torbo so padali re-

publikanski, demokratski, populistični, farški, svobodomiselni in socialistični novei in vsi so se na potu umazali.

Rudoča krinka na črnem obrazu "Glas Svobode" ne more nikoga več slepiti. Amen.

Kratki izvleček epohalne novele, katera bo začela v predalcih "Glas hri-povega dolarja" v prihodni številki izhajati:

"Janez je gledal v en kraj, Micka pa v drugo. Mameki so žvrgoleli svojo večerno pesem, komarji pa so brančali, kakor bi jim šlo za žvrljenje — hrepneli so po krvi človeški.

"Micka je izdihnila, Janez pa prav nič. Vprašal je do: Micka, kaj pa ti je?"

"O, Janez, prav nič tacega; mislila sem ravno, če bo naša Bevša že nescoj stridla ali pa še le jutri."

Opomba uredništva "Gl. hr. dol.": Ta povest je spisal slavno znani pisatelj Rojko, iz peresa kojega je že izšlo več pretresljivih, čez vse zanimivih romanov in novel. Gori navedeni izleček iz najnovejšega dela dičnega pisatelja in rojaka, bo že čitatelje prepričal, da se imamo nadejati literarnega dela prve vrste v noveli: "Razstargani podplati".

KDO JE LAŽNIK?

Konda hoče dopovedati ljudem, da smo lažnjivi, zato ker smo poročali v zadnji številki, da nam je poslovodja soc. del. tiskarne "Spravedlnost" povedal, da nas 300 upl. kajžije, za katere smo morali plačati Kondu \$15, stane le \$3.50. Kondovo besedičenje in natočevanje nas prav nič ne vznemirja; povedati pa hočemo še enkrat, da je to **faktum!** Ako Konda tega neverjame, naj se potruži do poslovodje tiskarne in izvedel bo, da je to res. — Laže torej Konda!

Mi pozivljemo tem potom vse tiste, ki jim leži na dobičku, da se v vseh tiskarskih zadevah obrnejo zaupno na nas; kajti stem si prihranijo mnogo denarja, ki so ga istotako potrebni. Cenik na zahtevo prost. Pišite ponj! A. P., tajnik.

OPAZKA K SODR. FR. STONIČEVEM DOPISU.

Virden, Ills., 5. febr. 1905.

Cenjeni sodrug!

Jaz se načelno z soodr. Stoničevem dopisom prubčenem v št. 2 "Proletarea" popolnoma strinjam, da bi se osebnost povsem opustila in se nadomestilo s podučnim in naprednim gradivom. To se mora storiti, kolikor je le mogoče. Toda premisliti moramo, kaj je osebnost in kaj je strankarstvo. Kakor razmire danes v Chicagi stoji, je teško osebnost od stranke ločiti.

Konda je lastnik "Glas Svobode" in hoče nekako stranko reprezentirati, za katero pa nevedo kakšna je in kaj je sploh. On hoče biti nekake vrste socialist, kakršnih pa mednarodni socializem sploh ne pozna. Ako hočemo list "Glas Svobode" kritizirati, potem že moramo tudi povedati, kedo in kaj je lastnik lista.

Konda misli, če osobje pri listu — "Proletarea" v narodu oblati, da je potem dovršen njegov na klep, ter, da si potem nobeden rojakov nebo na list naročil, ter boče narod le njega kot zmagovalca "slavil".

Sploh pa "Glas Svobode" imenuje le nekaj oseb kot stranka in v tacem smislu se tudi one o sebe zamorejo kot stranka zagovarjat. Sploh pa tudi ni nobeden dolžan v imenu stranke od tujih listov psovk požirati, brez da bi se tudi sam zagovarjal. Sploh pa moramo tudi socialno geslo: "vsi za enega in eden za vse!" — vsi za jednega v boj, če treba. Torej ni nikakor umestno, da bi prepuščali posamezne sodruge blatiti po listih, brez

da bi se skupno zavzeli za nje.

Vsaj vendar je vsaka organizacija ustanovljena za obrambo svojih članov. Torej ima to nalogo tudi slov. soc. klub. Zapomniti si moramo to, da kateri sodrug je napaden ali preganjan radi socialnega nastopanja je naša najsvetejša dolžnost z vsemi našimi sredstvi ga braniti napram kamorkoli.

Ker soodr. Fr. Stonich navaja v svojem dopisu, kaj je o listu čel v La Salle, naj tukaj navedem eno samo resnično dejstvo.

V La Salle, Ills., je mož z imenom Dan. Badovinac, on je pravoslavnega verskega pokolenja, odbornik in tajnik slovenske katoliške cerkvene občine (ko sem bil zadnjič tam, je še bil); član in tajnik katol. društva sv. Barbare J. S. K. J. jednote, član in tajnik društ. "Triglav" št. 2 spada-joče v S. N. P. J. in uradnik jednote obenem itd.

Povsod mu gre prav, kakor ga hvajljo tamkajšnji Slovenci. On je torej "voditelj" tamošnjih naprednih Slovencev.

S takim "duševnim velikanom" mi nemoremo računati. —

Simon Kančič.

K JAVNEMU RAZMOTRIVANJU.

Z drugo štev. "Proletarea" se je glede socialističnega gibanja med Slovenci v Ameriki, stopilo konkretnije na plano.

Do sedaj smo se socialisti lovili sentimentje, okoli listov, ki so hoteli od nas le dela in dobička; kadar pa se je šlo za propagando, takrat naj bi ti socialisti držali usta zaprta in roke križem, pa gledali.

Socialiste se je imelo le za agitacijo in kadar so ti zahtevali, da se za soc. ideje kaj fakičnega ukrene, se je prišlo navadno s tisto pretvezo: "da še nismo v socialistični družbi" itd. Fraza, "da narod še ni zrel za to," je bila tem ljudem vedno za nameček; ta nameček so dajali in še dajajo ljudem, kot nekdanji mesarji jetra. Ko bi se čakalo na te ljudi, bi narod nikdar ne bil dovolj zrel, kajti tem ne leži na tem, da bi bil narod kdaj zrel. Ti nemarajo zrelega naroda; če bi bil narod zrel, potem bi njim ne neslo. Zato imajo vzroke, da se poslužujejo tacih fraz...

Pravila slov. soc. zveze v Ameriki so izšla. V splošnem se jaz z njimi strinjam; vendar pa se mi zdi, da bi bilo potrebno, da se v bližini bodočnosti, ko bo organizacija krepkeja, upelje nekaj privlačne sile, ki bo imela svojo vrednost v praksi.

K načelu: "Namen soc. zveze v Ameriki itd." bi bilo zelo potrebno, da se poleg družih koristnih naprav upelje kakšna podpora, ki bi imela moralničen vspeh. Tako napr. naj bi se upeljala kaka podpora v slučaju preselitve kakkega člana-sodruga iz enega kraja v drug kraj, ako se izkaže, da nima novcev in da je svoje prispevke vedno poravnal.

Izdajale bi se tudi lahko druge informacije, glede dela itd. Vendar pa bi se kaj tacega zamoglo izvršiti šele tedaj, ako bi se ustanovilo zadostno število klubov po Ameriki; kajti taka transporcija bi zamogla biti veljavna le v kraj, kjer se tak klub nahaja.

Glede glasila, v odstavku: "uredniški odbor mora objaviti vsaki dopis itd." — naj bi bilo na koncu stavka še: samoumevno, da je dopis tudi stvaren, kolikor možno malo oseben in pa tudi dostojen za javnost. Zaveza pa naj bi se nazivala "jugosl. soc. zveza".

Na dan torej sodrug!

Če se ustanovi dovolj slov. klubov se vsa stvar inkorporira in poslovanje bi se kmalu začelo.

Vsak pa naj stvari dobro premisli prejje; ne pa da bi potem kdo komu

kaj očital pozneje, kot se je to zgodilo radi blokov, ki jih je svoj čas razposlal slov. soc. klub v Chicagi od strani nekaternikov.

Drskar.

— Tudi nekdanji "traveler" zlatenine razume **signaturo časa**. — Predsedniški stolci pri S. N. P. J. bi mogoče kaj vplival pri jednotnih članih; mogoče tako, da se kedaj povspne zopet do viška — konjskega "športa".

Konda ni bedasti jarec, kajti svoje upravnistvo "Gl. Svobode" ter tajništvo je zvezal bolj v soglasje modernega časa in kšefta. Na vseh posetnicah in drugih korespondenčnih papirjih njegovega podjetja stoji razumno zapisano, da on pošilja denar v staro domovino in da se kupi pri njemu lahko vožnji listek za v staro domovino. Mi pričakujemo, da se bodo te reklame čitale kmalu tudi na "uradnih" poprijih, certifikatih, mas. povč. itd. S. N. P. J.

Zaščitniki morale so danes največje moralne propalice; zaščitniki pravice največji lopovi; zaščitniki vere največji popovski ateisti; zaščitniki abstinentov največji pijanci; zaščitniki javnega reda največji razgrajaji; zaščitniki krivne čistosti največji seksualni prase, itd., do konca vseh uredeb, ki jih ima današnja družba pri gotovih krogih v "varstvu". Ker je danes narobe svet, ni to prav nič čudnega. Zato tudi ni prav nič čudnega in prav nič profaniranega v tem, če se napr. kak slovenski listič, ki smrdi iz moralnega blata, katerega pulho eksistenco so ustvarile trgovske špekulacije, drzne stegniti svoj umazan jezik... Taki glasovi najdejo svoj odmev vedno le tam seveda, — od koder je glas prišel — v umazanih krogih!

V Zjed. drž. je bilo pretečeno leto 752 železniških kompanij zastopanih kot funkcionarnih — z 214,477.82 prometnimi miljami. Zašluška so imeli \$2,073,177,325.

Na vsako miljo se je zaslužio 9,666 dol.

Dividend se je izplačalo 196,080,237 dolarjev. Kaj pa delavcem? — Žulje!

— Sakser ima vzroke pisati **proti** štrajku v Pensylvaniji, kajti njegova tvrdka je odvisna od Pensylvanski premogarjev, ki so večina neorganizirani — kar je njemu seveda egal.

Zato si misli: s štrajkom nimam jaz nobene koristi; lahko pa bi se zgodilo, da pošljem vsled tega nekaj manj denarja v staro domovino in prodam nekaj manj vožnih listkov. Bolje je: **drži ga, kot pa lovi ga.**

Pensylvanski premogarji bi si že tudi enkrat lahko zapomnili, da en kšeftsman ne želi delavcem kakih priboljškov — in bi dali Sakserju tisto breo, ki jo je že tisočkrat zaslužil! — Pensylvanski rojaki so že od nekdanj preradi podpirali humbug, zato bi bil čas, da se poboljšajo!

LISTU V PODORO:

Chicago: John Meden 10c.; Izidor Straub \$2.50; John Fritz 50c.; Ignac Mamek: prigodom svog. rodjen dana \$1.20; Vesela družba pri soodr. Ječmenjaku \$1; Ivan Petrič \$1; Glencoe, O.: nabrano na veselici "Mednar soc. kluba" \$3.25; Veselica "slov. soc. zveze v Ameriki" \$69.40; k temu ne pridejo v poštev vstopnice, ki še niso odračunjene.

Ivan Šolar, Seattle, Wash., 45c.; Math. Pečjak, Johnstown, Pa., 15c.

— Slovenski socialistični klub je izdal knjižico "Naša bogatstva". Knjižica stane le 5 centov. Vsakdo si jo lahko naroči pri soodr. Antonu Prešemu, 678 W. 17th St., Chicago, Ills.

Marija Terezija in prostožidarji.

SESTO POGlavJE.

„Vedno več prijateljev pridobivam,” je razmišljal Skala.

Kar vstopi gosto zakrta dama, in udari Skalo s pahljajo po rami.

„Odkrite se, krasna —”

„Ako zaslužite,” je naglo odgovorila dama.

„Kako?”

„Zaupajte mi,” je ponovil sladko zopet prejšnji glas.

„Jaz zaupam ženskam, ako so lepe,” je odgovoril Skala.

„Zaupajte meni!” je odgovorila dama.

„Dovolite, da se prepričam,” je odgovoril Skala in snel dami pajčalon raz obraz.

Ona se mu je smejala, ko ji je počasi snemal pajčalon.

„Zaupajte mi,” je ponovila še enkrat dama, ko je uvidela, da je nje lepota na Skalo napravila velik vtis.

„Zaupam,” je hitro odgovoril Skala.

„Ali me poznate,” je vprašala dama.

„Ne, ampak uganem lahko,” je odgovoril Skala. „Vi ste grofica Montesanto.”

Lepa Italijanka se je vsedla na bližnjo zofo in se leno igrala s svojo pahljajo.

„Vi se torej borite proti predsodkom,” je vprašala jezuitska koketa.

„Da,” je odgovoril Skala.

„Jaz hočem rešiti Vašo dušo,” je znova pričela koketa, „spovedajte se meni.”

„Moje grehe?”

„Ne, Vaše čednosti.”

„Jaz še nisem nikdar pred nobeno žensko klečal,” je hitel Skala, da bi se ubranil zapeljivke.

„Na kolena pravim, človek brez predsodkov,” je trdo ponovila koketa. • „Dokažite, da nimate predsodkov.”

„Vrgla je zanjko,” je mislil Skala in pokleknil je pred Italijanko.

Komaj je Skala klečal, pričela mu je grofica Montesanto pripovedovati o ljubezenski sreči, o jezuitih, o visokih časteh. Skala je prvi hip omamljen poslušal lepo sireno v službi jezuitov.

Grofica Montesanto je na lahko objela Skalo, da bi ga popolnoma omrežila.

Nakrat je Skala planil po konci, kakor da bi se izbudil iz težkega spanja, in porinil sladko koketo od sebe.

„Ne, ne, mene ne pridobite za črne namene jezuitov,” je zaklical Skala.

„Se kesali se bode,” je jezno siknila razkrinkana koketa. Vstala je in zagaje odšla.

Skala ji je pa napravil smešen priklon in odšel v tiskarno.

Elza je mejtem časam navijala v sobi cesarice pavolo v klopčič. Kar vstopi namadoma cesar in zagledavši Elzo samo, se ji je približal od zadaj in ji pritisnil poljub na njeno lepo rimsko čelo. V tem je vstopila Marija Terezija in videla ta prizor.

„Delaj,” kar hočeš,” je ljubosumna cesarica govorila razburjeno. „Vsaj dame na dvoru mi pusti v miru.”

Cesar je skomiznil z rameni. Na srečo je pa dvornik prijavil grofici Fuchs in Montesanto in jezuita in tako za trenotek odvrnil jezo cesarice od njega.

„Veličanstvo, mi zahtevamo maščevanje,” je pričela stara dama.

„Proti sovražniku države,” je hrinavsko pristavil jezuit.

„Kaj je,” je vprašala cesarica.

„Čitajte ta članek,” je odgovorila talijanska sirena.

„To je članek proti veri, moralni in državi,” je pričel znova jezuit, ko je

opazil, da je cesarica pri slabi volji.

„Tu bode treba enkrat energično nastopiti,” je rekla cesarica.

„Proti komu?” je vprašal cesar.

„Proti Skali, radi tega članka,” je jezno odgovorila cesarica.

„Radi tega članka, katerega niste niti čitali,” je znova rekel cesar.

„Tu se pripravljaja revolucija duhov,” je pričela cesarica.

„Razvijajo se novi nazori, ki so v protislovju z naredbami družbe. Skrajni čas je, da se naredi temu konec.”

SEDMO POGlavJE.

Skala je sedel v tiskarni in čital korekture za list, kar vstopi mlad paž in mu izroči listek.

„Ne morem,” je mrmral Skala, rečitavši list.

„Vam preti nevarnost,” je pripomnil paž. „Ako nočete ostaviti Dunaja, za toliko časa, da se cesarici polože jez, tedaj mi sledite, saj za pol ure.”

Ko se je Skala nekoliko obstavljaj, je paž znova pričel:

„Gotovo se bojite jezuitov?”

„Jaz?”

„Da, Vi!”

Mesto, da bi Skala odgovoril, je vzel klobuk, poklical je staveca, kateremu je izročil korekturo in namignil pažu, naj mu sledi. Ko sta stopila na ulico, ga je paž zavrnil, da bode on za vodnika, ker Skala aève, kam je treba iti.

Paž ga je vodil po raznih dunajskih ulicah do Stubenthora, kjer ju čakala kočija.

Pol ure kasneje je obstala kočija pred krasno pristavo, koje prvo nadstropje je bilo povsem razsvetljeno. Sluga v krasni livreji je spremil Skalo do vrat v prvem nadstropju: Tu je Skala še le opazil, da je paž izginil. Vprašal je takoj po njemu. Sluga mu je povedal, da ga bode našel v salonu, kamor ga je takoj popeljal.

Skala je zvedavo ogledoval salon. V kamnu je prasketal ogenj, na stenah so pa visele slike znamenitih mojstrov. Na lični mizici pred zofo je pa ležala zadnja štev. „Človeka brez predsodkov”. V misli zatopljen niti opazil ni, da je v salon vstopila lepa mlada dama, je z lahkim udarcem po rami izbudila iz zamišljenosti, da ji je ogledal naravnost v lice.

„Kakšna podobnost,” je mrmral.

„Čemu se čudite,” je lepo donel čisti glas na njegovo uho. „Da jaz sem bila paž. Tu se Vam ni treba bati jezuitov. Jaz sem Leopoldina pl. Sternberg.”

„Prijateljica kneza Kaunitza?” je veselo vskliknil Skala.

„Da, a tu je on! —”

Odprla je vrata in mogočni državni kancelar je vstopil v salon.

Kaunitz je prijazno pozdravil Skalo in mu v kratkih besedah razložil, kakšna nevarnost mu preti. Svetoval mu je, naj takoj ostavi Dunaj vsaj za nekaj dni. A Skala je svečano izrekel, da tega ne stori, da bode ostal na svojem mestu, naj se zgodi ž njim, kar se hoče, da je za resnično pripravljen prenesti tudi največje muke, naj ga knez prepusti svoji osodi.

Ta odkritosrečna in pogumna izjava je kneza ganila skoro do solz. Obljubil je Skali, da bode storil vse, kar je v njegovi moči, da ga obvaruje zlega.

Skala je vstal in stisnil desnico, katero mu je ponudil knez, in zapustil salon.

OSMO POGlavJE.

Elza je zvedela, da preti pogumnemu izdajatelju „Človeka brez predsodkov” nevarnost, vsled dvorne kamarile. Sklenila je posvariti ga in mu dovoliti sestanek, za katerega jo je prosil v pismu, misleč, da je pismo vložil v list.

Zvečer je nadvojvoda Jožef nenadoma ob deveti uri opazil luč na oknu Elze — dogovorjeno znamenje za sestanek.

Nekaj minut kasneje je vstopil zaviti v plašč v predsobo cesarice. Luči so bile že vse vgasnene, bila je popolnoma tema. Previdno je stopal po pusti in tipal do kamina. Tam je našel stol, na katerega se je vsedel.

Ni dolgo čakal, kar je zašumela ženska obleka v njegovi bližini.

„Elza,” je zaklical pritaženo.

„Tiho,” je odgovorila Elza.

„Poljubim Tvoje —”

„Tiho,” je pričela Elza znova. „Cesarica še ni šla spat. Vsaki čas lahko vstopi. Vam preti velika nevarnost. Vaša svoboda, morda tudi Vaše življenje je v nevarnosti.”

„Moja svoboda,” je začudeno vprašal nadvojvoda.

„Tiho,” nikar ne govorite,” je nadaljevala Elza. „Jaz bi Vam razodela celo svoje življenje. Pregarjajo me na dvoru; ali jaz iščem ljubezni. Ako me pošteno ne ljubite, povejte takoj. Ali me mislite tudi vzeti za ženo? Cesarica bode privolila.”

„O tem dvomim,” je pristavil Jožef.

„Elza,” oglasila se je v tem trenotku cesarica v bližnji sobi.

„Sedaj je vse proč,” šepetala je s strahom sobarica.

„Tiho hodi,” je odgovoril Jožef in stisnil k sebi sobarico.

Marija je odprla vrata in se prikazala na razsvetljenem pragu, mejtem ko sta sobarica in Jožef bila v gosti temi.

„Elza,” ponovila je še enkrat cesarica. Elza je utripalo srce, ker se je bilo bati, da ju cesarica zdaj zdaj zapazi. Ali cesarica se je počasi vrnila v svojo sobo in zaprla vrata za sabo.

„Proč je,” je spregovoril Jožef.

„Bežite,” pričela je Elza. „Cesarica Vas sovraži. Morda nimate denarja? Nate, tu je denar. Prosim, vzemite.”

„Bežite! denar!” sedaj je nadvojvoda spoznal, da on ni pravi. „Ne razumem Vas. Kaj pomeni,” je naglo vprašal.

„Vi ste v Vašem listu razžalili jezuite, dvor in cesarico,” je hitela Elza.

Jožef je sedaj uvidel, da ga sobarica, katero je resnično ljubil, smatra za Skalo. Vstal je in hotel je poljubiti Elzo na čelo. Ali Elza je zbežala v svojo sobo.

Nadvojvoda je obstal pri kamnu. Solze so mu vdurile po licu. Kaj je zopet doživel v pol ure?

Videl je samega sebe goljufanega za življensko srečo. A tu je samega sebe zasadel pri predsodkih. On vendar ne sme ljubiti, njegova ljubezen je lastnina ljudstva. Toda kmalu se je pomiril.

Najprvo je hotel oditi k Skali. A tu se je spomnil, da vrlemu uredniku preti nevarnost. Sedaj ni videl več v njem nasprotnika, pač pa pogumnega in živalnega boritelja za pravico in ljudsko prosveto. Sklenil je, da gre takoj k svoji materi-cesarici.

Na tihoma se je približal vratom, da bi sam obudil, da je še le prišel, potem pa glasno zaklical:

„He, ali ni nikogar tu? Luč!”

Komaj je Marija Terezija dišala glas svojega ljubljence, mu je takoj s svečnikom v roki hitela nasproti. „Kaj pa hočeš poresednež?” ga je vprašala ljubeznivo cesarica.

„Tebe sem hotel videti predno odidem k počitku,” je odgovoril Jožef. „Ako ra hočeš, bodem posnemal patra Mause, čital bodem kako knjigo na glas.”

In pričel je gledati po sobi, kakor da bi iskal kako knjigo, v tem je pa previdno spustil na tla zadnjo štev. „Človeka brez predsodkov”.

„A, kaj pa je tu? Človek brez predsodkov,” je čez nekaj časa zopet pričel.

„Ah, pusti ta list,” je odgovorila cesarica.

„So te že zopet jezuitje naščuvali proti Skali, proti napredku, znanosti

in prosvetu,” je rekel Jožef. „Potem se pa ježiš, da jih vse sovraži.”

„Kdo je proti njim?” je povdarila cesarica. „Prostožidarji, nekaj profesorjev in pisarjev.”

„Nekaj narodov, ministrov in monarhov,” je pristavil Jožef. „Vse je proti njim, še celo papež se je izjavil, da je pripravljen razpustiti jezuitski red. Breve za razpustitev jezuitov je že spisan, še Tvojega podpisa je treba. V Tvojih rokah je torej naša prihodnost. Voli mej nazadovanjem, guilobo in napredkom, procvitanjem in svobodo.” Hitro je potegnil dokument iz zepa in ga ponudil cesarici v podpis.

„Ne,” jaz ne podpišem,” je odgovorila cesarica. „Ti spletkariš za moj hrbtom proti meni in mojim prijateljem?”

„Proti Tvojim sovražnikom,” je segel v mes Jožef.

„Dokaži,” mu je zaničljivo rekla cesarica.

„Dokaze hočeš? Dobila jih bodeš, da izrabljajo ti hinavci naše slabosti, da v kalnem ribarju, da nam iz naših strasti kujejo okove.”

Nekoliko časa sta molčala oba. Nakrat jo je pa Jožef vprašal:

„Kaj pa nameravaš s Skalo?”

„Te ne briga,” je odgovorila cesarica. „Sploh bode treba Skalo eksemplarično kaznovati, da bodo v prihodnje vsi prostožidarji in drugi prekučni nezadovoljnježi in sovražniki države in cerkve za vedno utihnili. Taki listi le demoralizirajo ljudstvo.”

„To je nemogoče,” je pričel Jožef, „da bi ti preganjala Skalo, ko se vendar bojuje le za resnico in pravico.”

„Žal mi je,” je odgovorila cesarica. „Le čitaj ta članek, pa bodeš videl, če ni Skala veleizdajalec.”

Jožefu je sedaj prišla neka rešilna misel in hitro je zaklical:

„Ne, Skalo ne bodeš kaznovala, ta članek sem spisal jaz.”

„Jožef,” je prestrašeno zaklicala cesarica. „Jožef, kdor je ta članek napisal, tega mesto je na trdnjavi.”

„No, pa me pošlji na trdnjavo,” je naglo odgovoril Jožef.

„Ali si v resnici napisal ti ta članek,” je prašala še enkrat cesarica.

„Da,” je nakratko odgovoril Jožef.

V razburjenosti je cesarica pristopila k Jožefu in mu izdrla meč iz nožnice in mu pokazala vrata. Jožef se ji priklonil in molčeč ostavil dvorano. (Dalje prihodnjič.)

SMRTNA OBSODBA.

Komaj je počil strel so igralci planili na ulico in našli so na križišču, kjer je počil strel, gručo ljudi, ki je krepko držala nekega kmeta iz okolice, sredi gruče je pa ležal človek, vstreljen v čelo, poleg njega pa revolver. Kmalu je bil na mestu policijski voz. Dozdevnega morileca so odpeljali v ječo, mrtveca pa v bližnjo mrtvašnico.

Nekaj tednov kasneje se je pričela obravnava. Kmet je tajil, da ni storil zločina, da je šel proti križišču, da bi tam počakal voz poulične železnice. Kar je počil strel in pospešil je korake, da bi videl, kaj je vzrok streljanju. Tu pa zagleda svojega soseda, s katerim sta živela v sovražtvu, ker mu ni hotel dati svojo hčer za ženo, s prestreljeno glavo ležati v krvi. Prvi hip se je vstrašil in hotel je zbežati, ker se je bal, da bi njega imeli za morileca. A tu so ga pa novodošleci prijeli.

Porotniki mu niso verjeli, ker so vedeli, da je živel v sovražtvu s svojim sosedom. Pokazali so obtoženo revolver, katerem je bilo njegovo ime. Na vprašanje državnega pravdnika, li pripozna revolver za lastnino svojo, je pritrdil, a izjavil, da ne ve, kako je njegov revolver prišel na osodopolno mesto, ker se dobro spominja, da je revolver ostavil doma, ko je v

jutro odšel v mesto. Porobniki so ga jednoglasno spoznali krivim, sodnik je pa izrekel smrtno obsodbo, katera se je v jeseni istega leta zvršila nad njim v okrajni jetnišnici.

Isti dan, ko se je imela zvršiti obsodba, se je pripeljal iz okolice star kmet in je zgodaj zahteval, naj mu dovolijo vstop pri guvernerju, ker mu ima povedati važno novico. Komaj je kmet vstopil, je prišel na hitro pripovedovati, da pravi morilec pri nje-mu v hlevu umira, naj se smrtna obsodba prekliche. Pripoved kmeta se je glasila povsem verjetna. Guverner je stopil takoj k telefonu, da bi preprečil usmrtenje nedolžnega človeka. A bilo je prepozno.

Policija, ki je odšla takoj na lice mesta, je našla pravega morileca le še malo živega. Bralo se mu je na lici, da mu je kmalu umreti. S težkim glasom je pripovedoval, da je bil prišel iz zapada. Pred mestom je skočil z tovornega vlaka in šel v bližnjo kmečko hišo, da bi si izprosil kaj za jesti. Hiša je bila zaprta. Vlomil je s silo. V neki omari je našel malo surovega masla in kruha, katerega je hlastno pojedel. Oziraje se po sobi, je zagledal na steni revolver katerega je takoj vtačnil v žep, da ga v mestu proda.

Po mestu je taval ves dan, zaman je ponujal revolver. Nihče ga ni hotel kupiti. Prišla je noč, gladni želodec se je oglašal čimdalje glasneje. Sklenil je, da prvega pasanta z revolverjem prisili, da mu izroči denar.

V tem razmišljanju je prišel na vogel Clark in Madison ulice, kar zagleda precej čedno oblečenega človeka. Hitro mu zakliče: Roke kviško! A tujec mesto, da bi ga vbogal, je segegl v žep. V tem hipu je pa sprožil revolver. Tujec je padel, on je pa zbežal v prvo, temno, postransko, dovoljno pot. Večkrat se je hotel sam naznaniti, a imel je strah pred smrtno kaznijo. A sedaj, ko je zvedel, da bode nedolžen človek mesto njegaj umrl, se je odločil povedati resnico, če ga tudi čaka sramotna smrt na vislicah.

Tako približno se je glasila izpoved pravega morileca. V jetnišnico ga niso prepeljali več, ker je kake pol ure kasneje v hlevu umrl. Obravnava proti po nedolžnem obsojenca se je pričela znova. Sava je bil sedaj oproščen, ko je bilo prepozno. A mati njegova, oče njegov je že pred leti umrla, je zblaznela in liva sedaj v blaznici, dokler jo smrt ne bode rešila vseh muk.

— Skoro neverjetno vest je priobčil "Naprej". V Spodnji Idriji so imeli "misijski" in gospodje misijonarji so pridržali take reči, kakor da živimo srečnejšega srodnejega veka. Lečili so pridige za moške od onih za ženske. In govorili so reči kakor sledi: Ženam so rekli: "Žene, glejte, da boste svoje dolžnosti zvesto opravljale. Kadar moža prime strast, ne sozgovarjati, da ste bolne, da se vam ne ljubi. Če se upirate, boste na troke pogubljene. Le ona je krščanska mati, ki porodi najmanj 16 otrok! — Možem so dejali: "Kaj pa vi delate? Ali morda ne izpolnjuje zakonskih dolžnosti. Ali ubijate duše v zarodu? Ako ne bode te sejal si seme v pravo njivo, da obrodi, čaka vas večni ogenj v peklu. — Fantom pa so pridržali: "Pantje, ko greste po cesti proti Idriji, na Tolmínsko ali po Kanomlji, ko bodo šla dekleta, če vas bodo pogledala z lepim obrazom, zapodite jih. Poleno vrzite za njimi, v mogo, ali v glavo, kamor pade. Če jo prav ubiješ, bo le en satan manj na svetu!" Take reči so pripovedovali in pa vse hujše, kakršnih si niti zapisati ne upamo. Kako so se iz ubogega ljudstva norela delala, kaže le-to: Neki ženi so pri izpovedi nalozili za pokoro, da je morala cerkvena vrata trikrat iti odpreti in zapreti. Vsi ljudje so videli to grešnico, ki se je tako javno pokorila, akoravno smo doživeli že marsikaj od naših misijonarjev. Ali v Spodnji Idriji so nam zatrjevali, da to še izdalec ni vse, da pa se vsega niti povedati ne more. Reči moramo, da presega to pač že vse naše dopustnega in če ima naš kazenski zakon toliko paragrafov o draženju in šenjanju, bi pač vsaj sodarje morale najti sredstvo, da ustavijo tako blazno početje. Morda je tu sploh beseda o blaznosti najbolj opravičena, ker se ves kar se more razumeti, da bi normalni človek pred najširšo javnostjo tako divjal. Varska novost ni tako redka prikazen, kakor se včasih misli. Vsekakor pa ma ljudstvo, ki gre v cerkev z upom, da dobi duševne hrane za svojo pobožnost, pravico zahtevati, da se ga varuje pred takimi divjaškimi celibatanskimi napadi. Ako se lovi najnedolžnejše izraze socialnih demokratov, naj se pa kdo zanima intenzivneje za misijonarsko delovanje.

rika, akoravno smo doživeli že marsikaj od naših misijonarjev. Ali v Spodnji Idriji so nam zatrjevali, da to še izdalec ni vse, da pa se vsega niti povedati ne more. Reči moramo, da presega to pač že vse naše dopustnega in če ima naš kazenski zakon toliko paragrafov o draženju in šenjanju, bi pač vsaj sodarje morale najti sredstvo, da ustavijo tako blazno početje. Morda je tu sploh beseda o blaznosti najbolj opravičena, ker se ves kar se more razumeti, da bi normalni človek pred najširšo javnostjo tako divjal. Varska novost ni tako redka prikazen, kakor se včasih misli. Vsekakor pa ma ljudstvo, ki gre v cerkev z upom, da dobi duševne hrane za svojo pobožnost, pravico zahtevati, da se ga varuje pred takimi divjaškimi celibatanskimi napadi. Ako se lovi najnedolžnejše izraze socialnih demokratov, naj se pa kdo zanima intenzivneje za misijonarsko delovanje.

"R. P."

DELAVCI,

ako ste spremenitev današnjega roparskega ristema, tedaj naročite svoje edino glasilo

"PROLETAREC"

Pozor! Slovenci! Pozor!

Vsim Slovencem naznanjam, da izdelujem — po vzoru stare domovine — najfineje

SMODKE.

Posebno viržinke so našle že mnogo čestilcev.

Naročite, zahtevajte in prepričali se boste! Kdor jih naroči 500 odpošljem poštine prosto.

Z vsem spoštovanjem

Bahovec Bros., 567 So Centre Ave., CHICAGO, ILL.

POZOR! SLOVENCE! POZOR!

SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčih in buteljkah in druge raznovrstne rižade ter unijske smodke. Potni i dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Ženske OBLEKE

raznoverstno blago, negavice, rokavice itd. proti odplačilu na obroke ali takoi.

Ohnstein,

609 W. 21st STREET

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati le je zdravlilo. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago. Pradne ure: Od 1 do 4 pop. od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovenski.

OBLEKE z unijsko znamko izdeluje po najnižji ceni

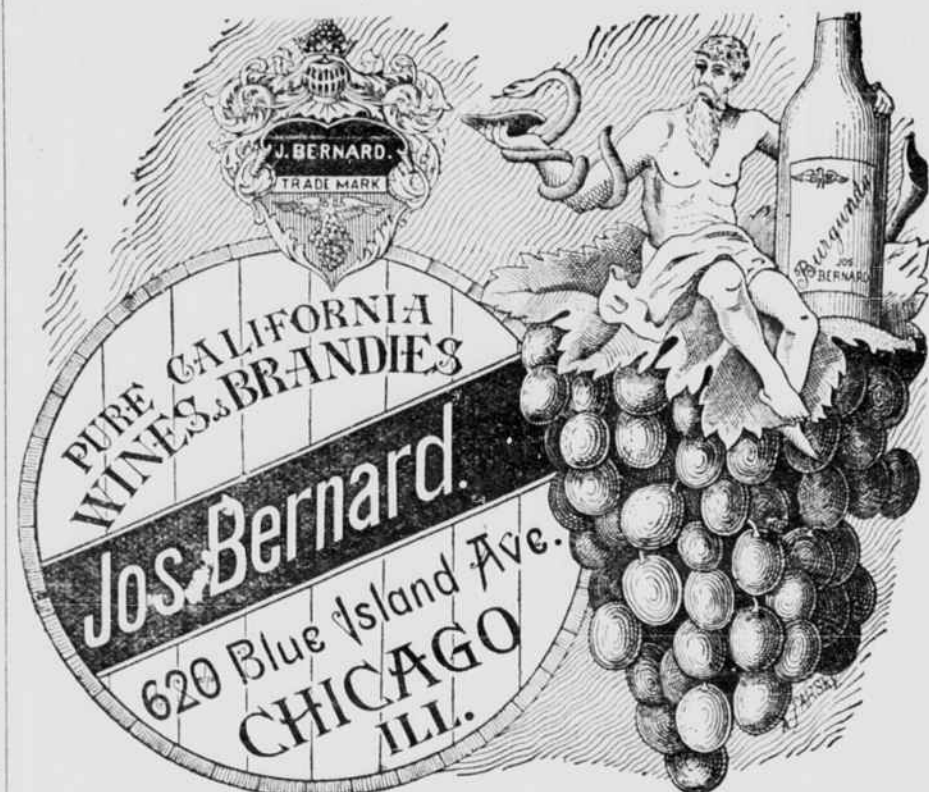
JOŽE FORST,

izučen krojač.

Čiščenje oblek po nizki ceni.

653-655 Blue Island Ave. in 20. ul. CHICAGO, ILL.

Naša vinarna je poznata vsem Slovencem in drugim narodom v Chicagi. --- Pri nas se točijo le pristna, okusna vina, ki poživijo vsacega!

Pridite in prepričajte se sami!

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!

1317-1324 Unity Building

79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res 5155 Prairie Ave.

Phone Drexel 7271.

FERD. PETSCHER

JAVNI NOTAR

izdeluje vse v to stroko spadajoče listine in prevzema tudi zastopstvo pred sodiščem. — Zastopnik "Metropolitan" in "Prudential" zavarovalne družbe.

576 W. 21st St., Chicago

SLOVENCEM IN HRVATOM

priporočam svojo

gostilno, dvorano za veselice in društ. zadeve.

Točim izborna pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaj! —

JOŽE POLAČEK,

683 LOOMIS STR.,

CHICAGO, ILL.

Tobey, unijski krojač

izdeluje novomodne obleke iz najfinejšega in najtrpežnejšega blaga po najnižji ceni. Plačila se sprejemajo po dogovoru tudi na obroke. — Rojaki, kateri žive izven Chicage, lahko dopošljejo le natančno mero in obleka se jim izgotovi, kakor če bi bili pri meri v Chicagi. — Pišite slovenski!

685 W. 22nd St.,

Chicago, Ill.

ROJAKI POZOR!

Točiva izvrstno vino, pivo in žganje. Na prodaj so le najizvrstnejše unijske smodke.

Gorak in mrzel prigrizek prost.

Postrežba točna in solidna.

BRATA KOSIČEK

na 590 So. Centre Ave.,

Chicago, Ill.